

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Diplomová práce

Bc. Andrea Kratochvílová

Sociální média jako nástroj politické a občanské participace v České republice

Social media as an instrument of political and civic participation in the Czech
Republic

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Lukáš Linek, Ph.D.

Praha 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem samostatně vypracovala diplomovou práci na téma *Sociální média jako nástroj politické a občanské participace v České republice*. V diplomové práci jsem citovala použitou literaturu a prameny. Diplomová práce nebyla využita k získání jiného vysokoškolského titulu.

V Praze dne

Bc. Andrea Kratochvílová

Poděkování

V první řadě bych chtěla velice poděkovat panu docentovi Linkovi za jeho vedení při psaní diplomové práce. Děkuji mu za všechny rady, vzácné připomínky a čas, který mi věnoval. Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu. A poděkování patří rovněž účastníkům výzkumu, kteří mi ochotně poskytli rozhovor na téma jejich digitální politické participace.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na digitální politickou participaci, která se odehrává v prostředí sociálních médií. Záměrem práce je porozumět jednotlivým politickým aktivitám v digitálním prostoru a stejně tak i důvodům, proč tyto aktivity aktéři provozují. Svou pozornost rovněž zaměřuji na to, zda byla míra jejich digitální politické participace ovlivněna, poznamenaná negativní zkušeností z prostředí sociálních médií. Digitální politickou participaci zkoumám i v souvislosti s tradiční politickou participací. Data pro výzkum jsem získala skrze kvalitativní polostrukturované rozhovory. Tyto rozhovory byly vedeny s účelově vybranými aktéry. Diplomová práce je vystavěna z teoretické části, kde představuji koncept digitální politické participace, dále z metodologické části, kde popisuji výzkumnou strategii, a empirické části. Empirickou část dělím do několika kategorií a podkategorií, ve kterých pojednávám o činnostech digitální politické participace, motivacích, či negativních aspektech sociálních médií.

Klíčová slova

politická participace, sociální média, internet, digitální aktivismus, motivace

Abstract

The diploma thesis focuses on digital political participation that takes place in the social media environment. The work aims to understand individual political activities in the digital space, as well as the reasons why the actors carry out these activities. I also focus my attention on whether their level of digital political participation was affected by a negative experience in the social media environment. I also examine digital political participation in connection with traditional political participation. I obtained data for the research through qualitative semi-structured interviews. These interviews were conducted with purposefully selected actors. The diploma thesis consists of a theoretical part, where I present the concept of digital political participation, a methodological part, where I describe the research strategy and an empirical part. I divide the empirical part into several categories and subcategories, in which I discuss the activities of digital political participation, motivations, and negative aspects of social media.

Key words

political participation, social media, internet, digital activism, motivation

Obsah

Úvod.....	8
1 Politická participace	10
2 Proměna politické participace v důsledku společenských změn	12
2.1 Proměna komunikace.....	14
2.1.1 Sociální média	15
2.2 Digitální politická participace v prostoru sociálních médií.....	17
2.2.1 Propojení online a tradičního způsobu politické participace.....	20
3 Negativní aspekty sociálních médií.....	20
4 Motivace.....	22
5 Metodologická část.....	23
5.1 Použitá výzkumná strategie.....	23
5.2 Využitá technika sběru dat a výzkumná metoda.....	24
5.3 Výběr výzkumných aktérů	24
5.4 Sběr dat	25
5.5 Analýza získaných dat	26
5.6 Etika.....	27
6 Empirická část.....	27
6.1 Dvě kategorie digitálně politicky aktivních aktérů	27
6.1.1 Podoby digitální politické participace	28
6.1.1.1 Sledování politických profilů.....	28
6.1.1.2 Sledování informačních profilů.....	31
6.1.1.3 Reakce na politické příspěvky.....	33
6.1.1.4 Sdílení politických příspěvků	34
6.1.1.5 Zkontaktování politika na sociální síti	37
6.1.2 Online a off-line participace	37
6.1.3 Projevy tradiční participace	40
6.1.3.1 Účast ve volbách	40
6.1.3.2 Účast na protestech	42
6.1.3.3 Off-line zkontaktování politika	43
6.1.3.4 Shrnutí.....	44
6.2 Negativní aspekty sociálních médií.....	45
6.3 Motivace	49
7 Diskuse	54

Závěr	56
Seznam literatury	58
Přílohy	70
Seznam tabulek.....	70

Úvod

V současné době považujeme komunikační a informační technologie za důležitý základ našich každodenních životů. Příchod nových komunikačních a informačních technologií vedl k významné proměně celé společnosti (Castells, 2002, 2004; Thompson, 2004; Lupač, 2018). Tyto technologie pronikly do veškerých oblastí lidského života. V souvislosti s těmito změnami se začala proměňovat i politická sféra jednotlivých států. Viditelná změna nastala v případě samotných občanů, kteří plní důležitou funkci v demokratických státech. Přesněji se změna týkala některých občanských aktivit, u nichž se zaznamenaly klesající tendence, které tak vedly k zamyšlení nad budoucností občanské společnosti (Schudson, 1998; Putnam, 1995; Císař et al., 2017; Norris, 2001; Blais & Rubenson, 2013). Do těchto obav se však přenáší jakési opomenutí faktu, že politická participace se proměňuje v návaznosti na společenské změny (van Deth, 2001, 2012; Vráblíková, 2008, 2017; Teorell et al., 2007; Barnes & Kaase, 1979; Kaase & Marsh, 1979). Občané tak od některých aktivit upouštějí, protože svoje síly přesouvají k novým aktivitám, ke kterým se v současné době řadí i politická angažovanost v prostředí sociálních médií (Norris, 2001; Theocharis, 2015; Vráblíková, 2017; Jiráček & Köpplová, 2009).

Diplomová práce si proto klade za cíl prozkoumat tyto nové politické aktivity, kterým se občané věnují v prostředí sociálních médií. Práce se zaměřuje na podoby digitálních činností a na důvody, které vedou aktéry k výkonu této podoby participace. Případně jak a zda se na jejich výkonu digitální politické aktivity projeví negativní zkušenosti z prostředí sociálních médií. Digitální politickou participaci zkoumám i v souvislosti s off-line podobami participace.

Za tímto účelem byly formulovány tyto výzkumné otázky.

- VH: Jakým způsobem lze využít sociální média jako prostředek politické participace v České republice?
- VV1: Jaké formy digitální politické participace vykonávají aktéři prostřednictvím sociálních medií?
- VV2: Jak se do výkonu digitální politické participace promítá negativní zkušenost z prostředí sociálních medií?
- VV3: Co aktéry motivuje k jejich digitální politické participaci na sociálních médiích? V čem je pro ně digitální politický aktivismus provozovaný prostřednictvím sociálních medií výhodnější?
- VV4: Jak přistupují aktéři k rozlišování politické participace na digitální a tradiční?

Diplomová práce si klade za cíl zodpovědět výzkumné otázky. Ke sběru dat jsem využila kvalitativní výzkumnou strategii. Analýze jsem podrobila data, která byla získána polostrukturovanými rozhovory. V závěru předkládám veškerá zjištění a limity, které během výzkumu nastaly.

1 Politická participace

V současnosti se s pojmem politická participace setkáváme poměrně často. Média nám zprostředkovávají různé politické události, kterých se občané účastní za účelem vyjádření svého politického názoru. Občané si mohou vybírat z celé řady aktivit, které jsou považované za projevy politické participace (Vráblíková 2017; Gibson & Cantijoch, 2013; Theocharis, 2015). V minulosti tomu však tak nebylo a za projevy politické participace se považoval jen omezený počet aktivit (van Deth, 2001; Vráblíková, 2008, 2017; Teorell et al., 2007; Barnes & Kaase, 1979; Kaase & Marsh, 1979). Ke změně dochází až v návaznosti na změny, kterými začala společnost procházet (Vráblíková, 2008; van Deth, 2001).

S termínem politická participace začínají pracovat výzkumníci až od 40. let 20. století (Vráblíková, 2008, 2017; van Deth, 2001). O několik let později se ustanovují základní definice politické participace, z nichž vycházíme v určité míře i v současné době (Vráblíková, 2008; Verba et al., 1978; Barnes & Kaase, 1979; Kaase & Marsh, 1979). Tyto definice se nevztahují pouze na akty spojené s volební účastí, ale do politické participace řadí i aktivity související s budováním vazby mezi občany a konkrétními politickými zástupci (Verba et al., 1978). Podle Verby a kolektivu se nemůže politická participace omezovat pouze na období voleb, protože by se tím opomněly činnosti, které občané vykonávají během zvoleného politického období určité vlády. Verba a kolektiv (1978, s. 46) vymezují politickou participaci pomocí „legálních aktivit soukromých občanů, které jsou více či méně přímo zaměřeny na ovlivnění výběru vládního personálu a/nebo na rozhodnutí, které podniknou.“

Na tuto definici navazuje Barnes a Kaase (1979), kteří do svého výzkumu zahrnují i studium nekonvenčních podob politické participace. Barnes a Kaase zmiňují, že se do té doby veškerý zájem jednotlivých výzkumů orientoval pouze na konvenční podoby participace, čímž se nebraly v potaz aktivity, které vykonávali občané západních společností v souvislosti s probíhajícími společenskými změnami. Občané se tak snažili vyřešit tyto problémy formou různých protestních akcí, které se řadily mezi nekonvenční způsoby participace (Barnes & Kaase, 1979). Kaase a Marsh (1979, s. 41) nahlíží na nekonvenční aktivity jako na „chování, které neodpovídá normám práva a zvykům, které usměřňují politickou participaci v určitém režimu.“ Politická participace se tak rozšířila i o nekonvenční způsoby participace, ke kterým se řadí stávky a demonstrace (Barnes & Kaase, 1979; Kaase & Marsh, 1979).

Výše zmíněná díla představovala podstatné východisko pro výzkum politické participace (Vráblíková, 2008). Nicméně tím, jak se společnost neustále proměňuje, tak se proměňuje i to,

co vymezujeme pojmem politická participace (van Deth, 2001; Vráblíková, 2008, 2017; Teorell et al., 2007; Barnes & Kaase, 1979; Kaase & Marsh, 1979).

I přes neustále změny, které narušují striktní hranici toho, co považujeme za projev politické participace, se výzkumníci shodli na určitých kritériích, která musí být dodržena, aby se daná činnost považovala za akt politické participace (Teorell et al., 2007; Vráblíková, 2017; van Deth, 2014; Verba et al., 1995). Za projev politické participace se považují takové aktivity, které aktéři vykonávají dobrovolně, z vlastní vůle, bez toho, aniž by byli k výkonu této činnosti kýmkoliv přinuceni (Teorell et al., 2007; Vráblíková, 2017; van Deth, 2014; Verba et al., 1995). Dále je podstatné, aby tuto politickou činnost vykonávali samotní občané, kteří skrze tuto aktivitu usilují o určitou politickou změnu (Teorell et al., 2007; Vráblíková, 2017; van Deth, 2014; Verba et al., 1995). Jedná se tedy o projev expresivní politické participace (Rojas & Puig-i-Abril, 2007; Vráblíková, 2017; van Deth, 2014), „která zahrnuje veřejné vyjádření politické orientace“ (Rojas & Puig-i-Abril, 2009, s. 906-907). Z tohoto důvodu nepovažují někteří autoři za politickou participaci například vzájemnou občanskou diskusi, neboť podle jejich názorů nepřináší taková diskuse konkrétní politické výsledky (Rojas & Puig-i-Abril, 2007, 2009; Vráblíková, 2017). Nicméně pokud bychom se drželi tohoto vymezení, tak bychom mohli jednoduše přehlédnout i nově vznikající formy politické participace (Gibson & Cantijoch, 2013; Krueger, 2002). V souvislosti s digitální politickou participací se do vymezení politické participace zahrnují i její pasivnější podoby (Gibson & Cantijoch, 2013; Krueger, 2002). Gibson a Cantijoch (2013) rozšiřují tuto definici o čtení digitálních článků, tištěných periodik, o vedení online nebo fyzických diskusí. V analýze se opírám zejména o toto vymezení, které následně využívám při studiu digitální politické participace.

Do diskuse o projevech politické participace přispívá i van Deth (2014). V této souvislosti formuluje van Deth několik otázek, které máme použít v případě, že si nejsme jistí, jestli určitou činnost zařadit do kategorie politická participace. Podle van Detha si musíme za prvé ujasnit to, jestli je daná činnost namířená na politickou scénu, a jestli se také v tomto kontextu uskutečňuje. Podle autora se totiž činnosti mohou orientovat ke konkrétním vládním institucím a orgánům (van Deth, 2014; Vráblíková 2017). Jedna z jeho formulovaných otázek, hledá odpověď na to, jestli můžeme na základě této aktivity určit její konkrétní politický cíl (van Deth, 2014). Podle Vráblíkové (2017) se může jednat například o podporu určitého politického kandidáta prostřednictvím nošení podporujících předmětů nebo skrze vyjádření podpory na sociální síti.

Jak si můžeme povšimnout, činnosti, které považujeme za projev politické participace, se neustále proměňují v důsledku proměny samotné společnosti (Vráblíková, 2017; van Deth, 2001, 2014).

V současnosti můžeme zařadit do off-line politické participace tyto činnosti: hlasování ve volbách, účast na politickém setkání, pomoc politické straně, poskytnutí finančního daru politické straně, kontaktování veřejně činné osoby, podpis petice, účast na demonstraci, politický konzumerismus, přesvědčování někoho k volební účasti, politickou diskusi mezi přáteli, čtení novin či nošení různých podporujících předmětů (Lane et al, 2017; Vráblíková, 2018; Gibson & Cantijoch, 2013; Štětka & Mazák, 2014; van Deth, 2014).

2 Proměna politické participace v důsledku společenských změn

Jak už bylo výše zmíněno, s proměnou společnosti se proměňuje i samotná definice politické participace. Například v 60. letech 20. století dochází k významným společenským proměnám, které byly doprovázené vlnou protestních akcí a sociálních hnutí (van Deth, 2012; Inglehart, 1990; Grasso, 2016; Barnes & Kaase, 1979; Kaase & Marsh, 1979; Theocharis & van Deth, 2018; Keller, 2007). Tato sociální hnutí se zaměřovala na problémy spojené například s pracovní nebo národní otázkou (Inglehart, 1990; Keller, 2007; della Porta & Diani, 2006). A právě v souvislosti s těmito změnami se začala rozšiřovat definice politické participace o svoji nekonvenční podobu, do které se zahrnuly protestní akce, demonstrace a stávky (Kaase & Marsh, 1979; Barnes & Kaase; van Deth, 2012; Inglehart, 1990).

Od 60. let 20. století však dochází i k dalším významným sociálním proměnám, které doprovází procesy globalizace a individualizace (Keller, 2007; Beck, 1994). Reflexivní modernita přetransformovala tradiční způsoby sociálního zakotvení (Keller, 2007). Proces individualizace přinesl jedinci svobodnou volbu rozhodování, která se odrazila i v samotné politice, kde se rozvíjí sub-politika (Beck, 1994; Frič & Potůček, 2004). Sub-politika odkazuje k možnosti účasti i doposud neaktivních jedinců, protože účast se již neodvíjí od příslušnosti k určité skupině (Beck, 1994). Zájem o podíl na politické moci se tak rozšířil i mezi individuální jedince (Beck, 1994).

Reflexivní modernizace proměnila hodnotový systém společnosti, která se začala upínat k post-materialistickým hodnotám (Inglehart, 1990). Zároveň dochází k procesu globalizace (Keller, 2007; Beck, 2008; Giddens, 2023). Giddens (2023, s. 55) nahlíží na globalizaci jako na proces „zintenzivnění celosvětových sociálních vztahů, které spojují vzdálené lokality takovým způsobem, že místní události jsou formovány událostmi dějícími se mnoho mil daleko a naopak.“ Globalizace změnila fungování celé společnosti, prostoupila všemi jejími částmi, přičemž změnu vidíme například na úrovni jednotlivých států, komunikace, hospodářství, občanství nebo médií (Giddens, 2023; Beck-Gernsheim, 2012; Thompson, 2004; Keller, 2007; Císař, 2005).

Národní státy prošly proměnou, která byla viditelná v transformaci jejich neomezené moci v moc o cosi omezenější v důsledku vzniku „nových úrovní vlády a nadnárodních institucí“ (Vráblíková, 2008, s. 370; Císař, 2005; Giddens, 2023; Keller, 2007). Názorným příkladem je vznik Evropské unie, která proměnila politickou sféru jednotlivých členských států (Císař, 2004). Jednotlivé státy již nejsou samotnými hráči na politickém poli, ale jsou doprovázeny vládou nadnárodních organizací, které získávají určité pravomoci od samotných národních států (Císař, 2005; Vráblíková, 2008). „V určitém ohledu tak koordinované jednání mezi zeměmi zmenšuje individuální suverenitu jednotlivých zemí, avšak spojení jejich moci naopak jejich vliv v rámci státního systému zvyšuje“ (Giddens, 2023, s. 62). Nejenom vznik nových organizací, které sídlí napříč celým světem, byl pro společnost zásadní, ale také rozvoj nových komunikačních a informačních technologií, které přispěly k tomu, že se politická participace přestala omezovat na fyzickou rovinu, a začala se rozšiřovat i za hranice konkrétních států (Vráblíková, 2008; Bennett, 2005; Císař, 2005).

Podle Vráblíkové (2008) tak nastávají s politickou participací tři proměny. Podle Vráblíkové prošlo první proměnou místo určené k politické participaci, které nabírá mnohem větších rozměrů. Druhou proměnu nachází Vráblíková i v samotných cílech, o které jedinec usiluje skrze výkon politické participace. Poslední změna se obrací k tomu, na koho je vlastně tato politická participace namířená, neboť v současnosti se politická participace nemusí omezovat na kontext národních států, ale může být namířená na určitou mezinárodní organizaci (Vráblíková, 2008; Císař, 2005).

2.1 Proměna komunikace

Globalizace by nebyla tím, čím je, kdyby nedošlo k rozvoji nových komunikačních a informačních technologií, které přinesly zcela nový způsob komunikace (Giddens, 2023; Thompson, 2004; Keller, 2007; van Dijk, 2012).

Prvním zlomem ve vývoji globalizované komunikace (Thomas, 2004) byl rozvoj sítě ARPANET (Jirák & Köpplová, 2009). Proměna komunikace byla možná v důsledku rozvoje kabelových sítí, satelitů a procesu digitalizace, která umožnila přenos velkého objemu informací (Jirák & Köpplová, 2009; Thomas, 2004; Manovich, 2002). Globalizace dosáhla takových obřích rozměrů v důsledku rozvoje nových médií (Chen, 2012; Pieterse, 1996; Thomas, 2004; Chen & Starosta, 2000).

Pro společnost byl významným zlomem vznik internetu a celosvětové webové sítě „www“ (Jirák & Köpplová, 2009; Macek, 2015; Aghaei et al., 2012; Castells, 2011; van Dijk, 2012). Celosvětovou síť můžeme „definovat jako techno-sociální systém k interakci s lidmi založený na technologických sítích“ (Aghaei et al., 2012, s. 1). První web vynalezl v roce 1989 Tim Berners-Lee a získal označení jako Web 1.0 (Berners-Lee et al., 1992; Aghaei et al., 2012; Kamel Boulos & Wheelert, 2007; Jacksi & Abass, 2019; Shah, 2009). Tento web fungoval na principu jednosměrnosti, který umožňoval webovou stránku pouze otevřít a přečíst si ji, ale nebylo možné do ní nijak zasahovat (Berners-Lee et al., 1992; Jacksi & Abass, 2019; Aghaei et al., 2012). Toto se mění s příchodem Webu 2.0, který umožňuje uživatelům nejenom získávat informace z webových stránek, ale také tyto informace vytvářet a při tom se dostávat do interakce s druhými uživateli (Kamel Boulos & Wheelert, 2007; Jacksi & Abass, 2019; Shah, 2009; Algozaibi et al., 2015). Právě s rozvojem Webu 2.0 se objevují ve společnosti sociální média (Kamel Boulos & Wheelert, 2007; Macek, 2015; Shah, 2009).

Komunikační a informační technologie proměnily společnost v jejich samotných základech (Castells, 2011; van Dijk, 2012; Webster, 2014; Lupač, 2018). Tyto technologie se staly konstrukcí společnosti, která mění svůj charakter a přechází do stádia síťové společnosti (Castells, 2002, 2004, 2011; van Dijk, 2012; Webster, 2014). Síťová společnost nefunguje na principu konkrétního centrálního bodu, ale sestává z velkého množství decentralizovaných sítí (Castells, 2002, 2004, 2011; van Dijk, 2012). Castells (2002, 2004) připodobňuje síť k určité struktuře, jež sestává z velkého počtu uzlů, které mezi sebou vytváří spojení. Síť tak umožňuje navazovat nová spojení buď mezi samotnými aktéry, nebo mezi většími celky (Castells, 2011, 2004; van Dijk, 2012).

Van Dijk (2012) ve své studii formuluje *sedm zákonů webu*. První dva zákony odkazují k principu propojenosti. Přičemž tato propojenost je od jedinců silně vyžadována (van Dijk, 2012; Castell, 2011). V této souvislosti se zmiňuje i pojem *globální vesnice* (McLuhan, 1962, 2000). Tento koncept odkazuje k pomyslnému stírání světových hranic v důsledku rozvoje nových technologií, které tak otevírají cestu k různorodým interakcím (McLuhan, 1962, 2000; Urban, 2011). Další zákony se věnují například rychlosti změn, které upozorňují na neustále probíhající změny tohoto prostředí a na možnosti překračování časoprostorových omezení (van Dijk, 2012). K tomu, aby se dokázali aktéři v záplavě změn zorientovat, musí využít různé *zprostředkovatele* (van Dijk, 2012). Podle autora se do této role staví internet, sociální sítě nebo různé vyhledávací portály. Se síťovou společností se tak rozvíjí nový způsob komunikace, která se odehrává skrze digitální síťová média (van Dijk, 2012; Švelch & Vochocová, 2015; Macek, 2015; Jiráček & Köpplová, 2009; Castells, 2011).

2.1.1 Sociální média

Sociální média náleží do skupiny digitálních síťových médií (Švelch & Vochocová, 2015; Macek, 2015; Jiráček & Köpplová, 2009). Tyto média můžeme rozdělit do několika kategorií (Kozel et al., 2011). Podle autorů náleží do této kategorie například sociální sítě, mezi kterými se objevuje Facebook nebo Instagram, dále jsou to blogy nebo sdílená multimédia, ke kterým patří Youtube. Samotná sociální média umožňují interakci mezi uživateli a publikaci vlastních digitálních materiálů (Kim et al., 2010; Boyd & Ellison, 2008). Co se týče sociálních sítí, rozlišují autoři mezi sociálními sítěmi volně přístupnými, a mezi sítěmi, které mají uzavřenější charakter (Kim et al., 2010). Boyd & Ellison (2008, s. 211) „definují stránky sociálních sítí jako webové služby, které jednotlivcům umožňují (1) vytvořit veřejný nebo polo-veřejný profil v rámci ohraničeného systému, (2) formulovat seznam dalších uživatelů, se kterými sdílejí spojení, a (3) zobrazit a procházet seznam jejich připojení a propojení vytvořených ostatními v systému.“

Sociální sítě jsou součástí našich každodenních životů, přičemž si můžeme vybírat z velké nabídky možností, například na základě nabízených funkcí (Kim et al., 2010; Rohani & Hock, 2010). Sociální sítě tak představují prostředí, ve kterém mohou jedinci rozvíjet již existující sociální vazby nebo naopak formovat zcela nové (Liu & Ying, 2010; Rohani & Hock, 2010).

K tomu, aby mohl jedinec využít určitou sociální síť, potřebuje svůj vlastní profil, který sestává ze základních údajů o něm samotném, například jméno, příjmení, věk či osobní fotografie, což

zjednodušuje proces vytváření digitálních spojení (Liu & Ying, 2010; Rohani & Hock, 2010; Boyd & Ellison, 2008). Na určitých sociálních sítích si jedinec může zvolit z nabídky veřejných či soukromých profilů, jiné naopak tuto možnost nenabízejí (Boyd & Ellison, 2008). Podle autorů se liší jednotlivé sociální sítě v tom, jak se navazují v jejich prostředí digitální přátelství. V některých případech je potřebný vzájemný souhlas obou uživatelů, v jiných případech postačí jednostranný souhlas (Boyd & Ellison, 2008).

Profil je vstupní podmínkou do prostředí sociálních sítí. Mezi oblíbené funkce sociálních médií patří komunikace, kterou může uživatel vést skrze soukromé nebo veřejné zprávy (Kim et al., 2010; Boyd & Ellison, 2008). V prostředí sociálních sítí můžeme sdílet textový a obrazový materiál, videa, hudbu, blogy nebo vlastní politické názory (Kim et al., 2010). Například Facebook propojuje jak obrazový, tak textový materiál, zatímco Instagram funguje na principu obrazového materiálu.

Sociální média představují místo, ve kterém se odehrávají významné životní okamžiky, které se dříve nacházely za zavřenými dveřmi našich domovů. Z toho důvodu se současná diskuse vrací k původnímu vymezení soukromé a veřejné sféry v souvislosti s novými médii (Habermas, 2000; Macek, 2015; Švelch & Vochocová, 2015).

Veřejná sféra odkazuje k něčemu, co je dostupné každému z nás, zatímco soukromá sféra představuje místo, které je dostupné jen omezenému okruhu jedinců (Habermas, 2000; Macek, 2015). Macek (2015) rozlišuje mezi hmatatelnou a nehmatatelnou podobou veřejné sféry. Podle autora je právě digitální prostor příkladem nehmatatelné podoby veřejné sféry (Macek, 2015).

Nicméně zřetelné rozlišení mezi tím, co vnímáme jako veřejnou a soukromou sféru, se postupně vytrácí v důsledku rozvoje nových médií, které narušují tuto dichotomii (Macek, 2015; Sørensen, 2016; Linaa Jensen, 2011; Fuchs, 2012; Papacharissi, 2002). „Veřejný prostor vstupuje prostřednictvím médií do soukromého prostoru a kdy soukromá individua vstupují i prostřednictvím médií ze soukromého do veřejného“ (Macek, 2015, s. 64). Zatímco masová média umožňovala pouhou konzumaci mediálního sdělení, naopak nová média proměnila pasivního příjemce v aktivního aktéra, který se podílí na tvorbě tohoto sdělení (Jiráček & Köpplová, 2009; Lawrence et al., 2018; Macek, 2015; van Dijk, 2012). Skrze nová média, ke kterým patří i sociální média, zprostředkovávají jedinci svůj soukromý život veřejnosti, který byl dlouhou dobu přístupný jen omezenému počtu osob (Macek, 2015; Sørensen, 2016; Švelch & Vochocová, 2015; Fuchs, 2012).

Na základě dokonalé představy by veřejná sféra měla představovat místo, ve kterém se budou setkávat občané různých politických názorů (Habermas, 2000; Dahlgren, 2005; Švelch & Vochočová, 2015). Sociální média se mohou stát veřejnou sférou jedině tehdy, pokud se v jejich prostředí bude odehrávat svobodná a názorově různorodá diskuse (Habermas, 2000; Švelch & Vochočová, 2015; Habermas, 2006; van Dijk, 2012; Fuchs, 2012).

Sociální média fungují jako důležitý zdroj informací, které napomáhají v mobilizaci samotných občanů (Ellison et al., 2009; Hwang & Kim, 2015; Gil de Zúñiga et al., 2012). Jak podotýká Lee a Ma (2012, s. 331) i pouhé „sdílení zpráv na sociálních sítích, se skutečně stalo fenoménem rostoucího společenského, ekonomického a politického významu.“ Podle Hamiltona (2009) sestává občanský život nejenom z aktivního výkonu různých druhů občanských činností, ale také z jeho potřeby být stále informován ve věcech veřejných. Informace využívají občané během různých forem angažovanosti (Delli Carpini & Keeter, 2003).

Zuckerman (2014, s. 156) přichází s „participativním občanstvím k označení forem občanské angažovanosti, které využívají digitální média jako základní složku a zahrnují post-informovaný občanský model občanské participace.“ Podle Zuckermana se občanství projevuje ve dvou rovinách. Za prvé se občané neomezují na řešení pouze jednoho problému, ale snaží se být aktivní hned v několika rovinách, k čemuž jim napomáhá i angažovanost skrze sociální média. V druhém případě potřebují jedinci ke své participaci i další členy společnosti, od kterých získají zpětnou vazbu na svou vykonanou participační aktivitu (Zuckerman, 2014).

2.2 Digitální politická participace v prostoru sociálních médií

Rozvoj nových komunikačních a informačních technologií vedl ke vzniku nové podoby participace, kterou známe pod označením digitální participace neboli digitální aktivismus (Theocharis & van Deth, 2018; Vráblíková, 2017; Bakker & de Vreese, 2011; Bennett, 2008). K digitální politické participaci dochází v případě, že se odehrává v prostředí digitálních médií, nebo tehdy, když jsou tato média využita jako prostředek k uskutečnění určité politické události (Balan & Dumitrica, 2022; Theocharis, 2015; Vráblíková, 2017).

Theocharis přistupuje k digitální participaci ze dvou perspektiv. Za prvé se podle autora jedná o „akt (digitální) komunikace jako formy mobilizace“, za druhé se jedná o formu „vyjádření svého názoru a identity“ (Theocharis, 2015, s. 5). „Digitálně propojenou participaci lze chápat jako síťově přizpůsobenou akci na bázi médií, kterou provádějí jednotliví občané se záměrem projevit svou vlastní mobilizaci a aktivovat své sociální sítě, aby zvýšili povědomí o řešení

nebo vyvinuli sociální a politický tlak na řešení sociálních nebo politických problémů“ (Theocharis, 2015, s. 6). „Digitální aktivismus obecně odkazuje na občansky podněcované podoby kontroverzních kolektivních akcí, které využívají buď digitální nástroje k organizaci, nebo digitální prostředí ke konfrontaci se svým politickým cílem“ (Balan & Dumitrica, 2022, s. 2-3).

Digitální aktivismus se odehrává v prostředí internetu, který jedincům nabízí řadu možností, jak se mohou politicky angažovat, a co k této angažovanosti mohou využít (Balan & Dumitrica, 2022; Theocharis, 2015; Štětka & Mazák, 2014). Internet zprostředkovává velké množství politických informací, které si může jedinec jednoduše dohledat, nebo se zprávy mohou k jedinci dostávat i bez vynaložení jakéhokoliv úsilí (Delli Carpini & Keeter, 2003; Wang, 2007). Internet také propojuje jedince napříč celým světem k řešení lokálních nebo nadnárodních politických problémů (Wellman et al., 2001; Castells, 2002), protože se občanství již neomezuje na hranice národních států (Císař, 2005; Vráblíková, 2008). Internet může také napomoci v politické a občanské participaci skupin, které jsou společností nějakým způsobem přehlížené nebo vyloučené (Norris, 2001). „Bohatá struktura politických příležitostí, které se stávají dostupnými na internetu, může povzbudit uživatele, aby se více angažovali, ať už prostřednictvím tradičních kanálů zastupitelské vlády jako voliči, členové skupin a příznivci stran, nebo alternativně přímou účastí jako komunitní organizátoři a protestní aktivisté“ (Norris, 2001, s. 218).

Digitální politická participace se odehrává i v prostředí sociálních médií (Gil de Zúñiga et al., 2012; Vitak et al., 2011; Gil de Zúñiga et al., 2014). V současnosti existuje celá řada sociálních médií, mezi kterými se nachází sociální média pro publikaci textového i obrazového materiálu nebo média pro sdílení videí a fotografií (Boyd & Ellison, 2008). Jedinci si tak mohou vybrat sociální médium, které jim nejvíce vyhovuje pro výkon digitální politické participace. Uživatelé sociálních sítí se politicky angažují psaním komentářů, přidáváním reakcí na politické příspěvky, publikováním snímků a videí s politickou tematikou, zasíláním soukromých zpráv politikům, využíváním členství ve facebookové skupině, čtením článků v digitálním prostředí nebo sledováním politických profilů (Boyd & Ellison, 2008; Štětka & Mazák, 2014; Vráblíková, 2017; Vitak et al., 2011; Gil de Zúñiga et al., 2012; Gibson & Cantijoch, 2013).

Gibson a Cantijoch (2013) rozvinuli rozlišení digitálních politických aktivit na kategorii participace a pasivní angažovanost. Do participace řadí digitální činnosti, které mají podobu „elektronického hlasování, kampaňové činnosti, dobrovolnické aktivity pro politickou stranu, darování financí, členství v digitální skupině na podporu politické strany, podepsání petice,

elektronického bojkotu, kontaktování politika skrze email“ (Gibson & Cantijoch, 2013, s. 707). Podle autorů náleží k druhé kategorii „čtení digitálních novin, blogů, sledování videí na YouTube, online chatování nebo zveřejňování, přeposílání a sdílení politického obsahu“ (Gibson & Cantijoch, 2013, s. 707).

Další dělení rozlišuje digitální participaci na základě toho, kolik úsilí musí jedinec vynaložit, aby danou činnost uskutečnil (Knoll et al., 2020). První kategorii tvoří aktivity, na jejichž uskutečnění stačí vynaložit menší úsilí. Jedná se o podpis online petice, sdílení, reakce na politický příspěvek (Knoll et al., 2020). Druhá kategorie sestává z aktivit, na které musí jedinec vynaložit značné úsilí, jako například sepsání e-mailu, politického příspěvku, vedení online diskusí v prostředí sociálních sítí (Knoll et al., 2020). De Vreese (2007) rozlišuje činnosti digitální politické participace na pasivní a aktivní. De Vreese řadí do aktivní kategorie aktivity, jakými jsou například vyplnění digitálního průzkumu veřejného mínění, komentování digitálního obsahu nebo podpis digitální petice. Do pasivní podoby participace náleží činnosti, které jsou méně náročné na jejich uskutečnění. Jedná se například o vyhledání webových stránek veřejných institucí nebo webů, které se věnují politickým tématům (de Vreese, 2007). V souvislosti s těmito aktivitami se často nahlíží na digitální aktivismus jako na formu politické participace, která nemůže vést k určitým politickým změnám, protože se odehrává pouze v digitálním prostředí za pomoci „kliků“ do technologie, nicméně tato zjednodušující představa byla již několikrát vyvrácena (Frič & Vávra, 2012; Christensen, 2012; Christensen & Bengtsson, 2011; Gil de Zúñiga et al., 2012).

Například Gil de Zúñiga a kolektiv (2012) se ve své studii zaměřili na to, jak mohou sociální média napomoci k fungování demokracie. Podle autorů zprostředkovávají sociální média nejenom podstatné informace, ale také vytváří prostor pro politickou diskusi. Sociální média nabízí místo, ve kterém mohou jedinci sdílet své politické názory, a zároveň budovat či udržovat již existující sociální vazby (Gil de Zúñiga et al., 2014). Sociální média mohou být doplňkem k off-line politické participaci, a také mohou v jedincích rozvinout jejich občanské dovednosti potřebné pro výkon off-line participace (Vitak et al., 2011).

Sociální média jsou oblíbená hlavně mezi mladými lidmi, kteří média nepoužívají jenom pro zábavu, ale také k výkonu určitých podob politické participace (Macek, 2015; Keating & Melis, 2017; Christensen & Bengtsson, 2011). Dokonce Milošević-Đorđević a Žeželj (2017) prokázali, že mladí lidé propojují digitální participaci s off-line participací. Podle autorů se dostávají mladí lidé do kontaktu s politickými a společenskými tématy právě prostřednictvím sociálních médií (Milošević-Đorđević & Žeželj, 2017).

2.2.1 Propojení online a tradičního způsobu politické participace

Jak již bylo výše zmíněno, politická participace se často studuje v souvislosti s jejími oběma formami. V návaznosti na tato zjištění tak vznikly čtyři hypotézy, které definujeme jako „hypotézu přelítí, vstupní brány, reciprocity a nezávislosti“ (Kim et al., 2017, s. 901).

První hypotéza odkazuje ke zjištění, že právě jedinci, kteří jsou tradičně politicky aktivní, rozšiřují tuto formu participace i o aktivity z digitální politické participace, přičemž hlavní roli zde zastává tradiční participace (Kim et al., 2017; Delli Carpini & Keeter, 2003; Norris, 2001; Christensen, 2012). Druhá hypotéza naopak předpokládá, že pokud je jedinec aktivní pouze skrze aktivity digitální politické participace, může nastat situace, kdy tyto aktivity rozšíří i o off-line participační aktivity (Kim et al., 2017; Wang, 2007).

Třetí hypotéza, hypotéza reciprocity, naopak podotýká jakousi provázanost mezi těmito dvěma formami politické participace (Kim et al., 2017). Například Nam (2012) zjistil, že jedinci, kteří jsou aktivní v off-line sféře, jsou aktivní i v online prostředí, což platí i v opačném případě. Digitální participace tak může fungovat jako doplněk k již existujícím off-line politickým aktivitám nebo jako prostředek, který rozvine zcela nové politické aktivity (Christensen, 2012). Politicky aktivní jedinci tak propojují ve své participaci online i off-line sféru (Christensen & Bengtsson, 2011).

Opakem této hypotézy je hypotéza nezávislosti, která pohlíží na online a off-line participaci jako na nezávislé prvky (Kim et al., 2017; Emmer et al., 2012; Vissers et al., 2012). Vissers a kolektiv tak zjistili, že pokud byl jedinec angažován v digitálním prostředí, mělo to pozitivní dopad na jeho digitální aktivismus, pokud však byl aktivní tradičními způsoby, upevnilo to jeho tradiční participaci. Autoři podotýkají, že mezi těmito formami participace nebyla pozorována žádná vazba (Vissers et al., 2012).

3 Negativní aspekty sociálních médií

V souvislosti s digitální politickou participací se často vyzdvihují pozitiva sociálních médií. Digitální politická participace však s sebou přináší i jistá negativa, která v některých případech ovlivňují výkon digitální politické participace (Lutz & Hoffmann, 2017; Boulianne, 2015; Hwang & Kim, 2015; Holt et al., 2013).

Prostředí sociálních médií nabízí jedincům určitou svobodu v jejich digitálním chování (Suler, 2004). V digitálním prostředí se tak vytrácejí pomyslné restrikce, které v jedincích rozvíjí pocit ztráty zodpovědnosti za jejich digitální chování. Jedná se o „online disinhibiční efekt“ (Suler, 2004, s. 321). Tento efekt vyvolává hned několik aspektů, mezi které se řadí neviditelnost, anonymita nebo chybějící fyzický kontakt (Lapidot-Lefler & Barak, 2012; Suler, 2004).

V této souvislosti se tak hovoří o *temné participaci*, kterou doprovází negativní aspekty sociálních médií, jakými jsou „dezinformace, nenávistné kampaně, trolling, kyberšikana“ (Quandt, 2018, s. 41). Podle autora nepředstavuje temná participace jednotný fenomén, protože záleží hned na několika faktorech, mezi kterými zmiňuje faktor aktéra, který se něčeho dopouští vůči někomu, faktor příčiny aktérova negativního chování, dobu trvání negativního chování, na koho je negativní chování namířené, a kdo je účastníkem tohoto chování (Quandt, 2018). V chování aktéra se totiž odrážejí i jeho osobnostní rysy, které mohou mít negativní či pozitivní dopad na druhé uživatele (Buckels et al., 2013; Buckels et al., 2014; Quandt, 2018). Tito jedinci bývají označováni jako trollové a jejich negativní chování může být namířené vůči nějaké konkrétní osobě nebo k většímu počtu osob, přičemž jejich činnost může trvat po různě dlouhou dobu a odehrávat se před různým publikem, například v diskusních fórech (Quandt, 2018).

Lutz a Hoffmann (2017) ve své studii hovoří o *temných stránkách*, které se pojí s participací v digitálním prostředí. V prostředí sociálních médií mohou být jedinci vystaveni nenávistným projevům, hanlivým řečem nebo nepravdivým informacím (Quandt et al., 2022; Quandt, 2018; Lutz & Hoffmann, 2017). To může některé uživatele přivést k tomu, že se začnou vyhýbat určitým podobám digitální politické participace, a povede to tak k jejich *negativní aktivní neparticipaci*, jak definuje Lutz a Hoffman (2017). Proti aktivní neparticipaci se staví *negativní pasivní neparticipace* (Lutz & Hoffman, 2017). Podle autorů se tato kategorie vztahuje na jedince, kteří se nemohou z nějakého důvodu podílet na digitální politické participaci, přičemž by bylo jejich zapojení v mnohém přínosné. Důvodem může být nedostatečné vzdělání, omezené časové možnosti, chybějící ekonomický kapitál nebo genderový aspekt (Lupač, 2018; Norris, 2001; Lutz & Hoffmann, 2017; Vochocová et al., 2016; Lin & Lu, 2011; Junco, 2013).

4 Motivace

V souvislosti s digitální politickou participací se výzkumy zaměřují také na motivaci aktérů pro uskutečnění politické participace (Lilleker & Koc-Michalska, 2017; Salehan et al., 2017; Kwon et al., 2021). Tyto výzkumy reagují na klesající tendence v tradičních podobách politické participace (Norris, 2011; Putnam, 1995, 2001), čemuž se snaží výzkumníci porozumět i skrze motivaci samotných aktérů (Lilleker & Koc-Michalska, 2017).

Ryan a Deci (2000a, 2000b) podotýkají, že motivace představuje nesourodý koncept, který v sobě zahrnuje nejenom několik podob samotné motivace, ale také fakt, že každý jedinec může jednat na základě různého počtu motivací. Motivace se běžně rozlišuje mezi dvě podoby, na motivaci vnější a vnitřní (Ryan & Deci, 2000a; Ryan & Deci, 2000b; Calder & Staw, 1975; Lilleker & Koc-Michalska, 2017). Pokud se rozhodneme věnovat určité činnosti kvůli této činnosti, řídíme se v takovém případě vnitřní motivací (Ryan & Deci, 2000a). „Když je člověk vnitřně motivován, je pohnut k tomu, aby jednal pro zábavu nebo výzvu, kterou to přináší, spíše než kvůli vnějším podnětům, tlakům nebo odměnám“ (Ryan & Deci, 2000a, s. 56).

Vnitřní motivace náleží do *teorie sebeurčení (SDT)*, která se zaměřuje na „lidské chování a rozvoj osobnosti“ (Ryan & Deci, 2017, s. 3). Podle této teorie se lidé rozhodují k výkonu určitých činností na základě jejich významu a prospěchu z nich plynoucích (Lilleker & Koc-Michalska, 2017). Ryan a Deci (2000b, s. 70) definují vnitřní motivaci jako „inherentní tendenci vyhledávat novinky a výzvy, rozšiřovat a uplatňovat své schopnosti, zkoumat a učit se.“

Teorie sebeurčení se ovšem věnuje i vnější motivaci, která bývá vnímaná v souvislosti s vnitřní motivací jako ta méně výrazná (Ryan & Deci, 2000a). K vnitřní motivaci se však přidává i vnější motivace tím, že je jedinec součástí společnosti, tak se na něho vztahuje výkon sociálních rolí a dodržování různých nařízení a povinností (Ryan & Deci, 2000a; Lilleker & Koc-Michalska, 2017). „Lidé internalizují postoje druhých a při rozhodování o chování se přizpůsobují společenským normám“ (Lilleker & Koc-Michalska, 2017, s. 23). „Vnější motivace tak kontrastuje s vnitřní motivací, která odkazuje k výkonu činností pouze za účelem radosti z činnosti samotné, spíše než její instrumentální hodnotu“ (Ryan & Deci, 2000a, s. 60). Jedinci tak mohou využívat ke své participaci digitální prostředí i na základě pozitivních zkušeností z tohoto prostředí (Garrity et al., 2007).

Digitální politickou činnost mohou občané provozovat z vlastního přesvědčení nebo kvůli této činnosti samotné, ze které plyne potěšení, nebo se k této aktivitě rozhodnou v návaznosti na

společenské konvence a s ohledem na odměny, které z výkonu plynou (Hofmann & Pappas, 2021; Lilleker & Koc-Michalska, 2017; Ekdale et al., 2010).

V prostředí sociálních médií se provozuje digitální politická participace skrze sdílení, komentování, sledování či blogování (Hofmann & Pappas, 2021; Lilleker & Koc-Michalska, 2017; Ekdale et al., 2010). Právě Ekdale a kolektiv (2010) zaměřili svůj výzkum na samotné blogery a jejich motivaci k blogování. Podle autorů se do blogování přenesly oba typy motivace. V začátcích byla pro blogery důležitá právě vnitřní motivace (Ekdale et al., 2010). Blogeři hledali místo, kde by mohli sdílet své vlastní politické názory bez vynaložení přílišného úsilí. Postupně se však u nich rozvinula i druhý typ motivace (Ekdale et al., 2010). Blogeři si totiž začali uvědomovat vliv, který jejich sdělení má. A to byl další důvod, proč v činnosti pokračovali, někteří totiž využívali této možnosti, aby ovlivnili politické názory svých čtenářů (Ekdale et al., 2010). Vnější motivace se projevila i ve výkonu politické participace, která se projevila v propojování off-line a online participace (Ekdale et al., 2010).

5 Metodologická část

5.1 Použitá výzkumná strategie

Diplomová práce se zaměřuje na fenomén digitální politické participace vykonávané prostřednictvím sociálních médií. Snahou diplomové práce je pochopit, jak mohou občané využít sociální média jako prostředek k jejich politické angažovanosti. Za tímto účelem jsem využila kvalitativní výzkumnou strategii, která mi umožňuje porozumět zkoumanému fenoménu do hloubky, tedy porozumět jednání samotných aktérů, kteří se věnují jak digitální politické participaci, tak i tradiční participaci. Pomocí kvalitativního výzkumu nabývá výzkumník detailnější informace o studovaném fenoménu, který je prozkoumán do těch nejmenších detailů (Špaček, 2019; Hendl, 2016). Fenomén tak můžeme zkoumat pomocí samotných aktérů, kteří nám zprostředkovávají svůj pohled na daný fenomén (Novotná, 2019).

Kvalitativní výzkumná strategie je v určitém slova smyslu proměnlivá a energická, protože se během výzkumu přizpůsobuje novým zjištěním (Novotná, 2019a; Hendl, 2016). Během výzkumu je podstatné mít všechna zjištění ukotvená pomocí teorie, která celý výzkum směřuje (Novotná, 2019a). Dává nám tak základ, bez kterého bychom se neobešli, a ke kterému se pořád vracíme.

5.2 Využitá technika sběru dat a výzkumná metoda

V souvislosti s tématem, kterému se v diplomové práci věnuji, jsem použila ke sběru dat kvalitativní rozhovory, přesněji řečeno polostrukturované rozhovory. Podle Zandlové (2019, s. 320) se k těmto typům rozhovorů uchýlí výzkumník tehdy, když potřebuje získat informace, „které nelze získat jinde než z vyprávění konkrétních lidí.“

Polostrukturované neboli polostandardizované rozhovory umožňují výzkumníkovi flexibilně reagovat na získané odpovědi aktérů výzkumu (Zandlová, 2019). Podle Zandlové můžeme vést tyto rozhovory buď s přesně vypracovanými otázkami, nebo naopak pouze s vypracovanými okruhy. V daném výzkumu jsem si stanovila tematické okruhy, které mi umožnily docílit přirozený průběh rozhovorů.

Polostrukturovaný rozhovor nabízí výzkumníkovi způsob, jak odhalit nové skutečnosti, ke kterým by nemusel dojít, pokud by se držel striktně stanovené struktury, a aktéři mohou vystihnout své názory a zkušenosti (Zandlová, 2019). Podle Zandlové je velký přínos této techniky sběru dat právě v tom, že dochází mezi výzkumníkem a aktérem k případnému ujasňování jak otázek, které výzkumník pokládá, tak odpovědí, které získává.

5.3 Výběr výzkumných aktérů

Aktéři výzkumu byli vybráni účelově, přesněji byli do výzkumu vybráni aktéři, kteří se nějakým způsobem věnují digitální politické participaci skrze sociální média. Aktéři byli vyhledáni pomocí sociální sítě Facebook a Instagram. Na těchto sociálních sítích jsem navštívila různé profily politiků, politických stran či hnutí. Aktéry jsem vybírala z řad komentářů pod příspěvky a seznamu uživatelů, kteří příspěvky „lajkovali“.

Data jsem sbírala do té doby, dokud nedošlo k teoretickému nasycení (Novotná, 2019b). Toto teoretické nasycení nastalo při počtu deseti aktérů.

Samotná jména jednotlivých aktérů byla nahrazena pseudonymy, které zajistí anonymitu, bezpečí, a zároveň jsou vhodná pro přehlednost. V této části se nachází tabulka, která rozlišuje příslušné aktéry do kategorií, které vzešly z analýzy.

Tabulka 1: popis aktérů a kategorie, do kterých byli aktéři výzkumu zařazeni na základě zjištění o jejich digitálním aktivismu.

Aktér	Věk	Povolání	Kategorie
Veronika	23	Studentka vysoké školy	Sdíleč
Eva	25	Asistentka prodeje v maloobchodní prodejně	Sdíleč
Dominik	25	Zaměstnanec banky v IT oddělení	Sdíleč
Jirka	27	Klientský pracovník	Intenzivní sdíleč
Petr	30	Číšník v restauraci	Intenzivní sdíleč
Jana	29	Vedoucí kanceláře v obchodním domě	Sdíleč
Tomáš	25	Student vysoké školy	Sdíleč
Lukáš	21	Zaměstnanec v sauně	Sdíleč
Nikola	26	Zaměstnankyně IT oddělení v mezinárodní společnosti	Sdíleč
Denisa	27	Administrativní pracovnice	Sdíleč

5.4 Sběr dat

Polostrukturované rozhovory byly vedené od konce ledna do začátku března roku 2024. Rozhovory se odehrávaly s aktéry buď skrze osobní setkání, nebo skrze online platformu Microsoft Teams. Hlavní důvod, proč některé rozhovory byly uskutečněny v přímém kontaktu, a jiné se odehrávaly online, spočíval v tom, že někteří aktéři preferovali digitální rozhovor kvůli vzdálenosti. Rozhovory, které byly vedené v přímé interakci s aktéry výzkumu, se odehrávaly v místech, které si sami aktéři zvolili. Rozhovory, které se odehrávaly skrze digitální platformu, využívaly kameru, která tak dokázala navodit pocit běžného rozhovoru.

Rozhovory byly velice individuální. Někteří aktéři dokázali hovořit o své politické participaci déle než jiní aktéři. To záleželo na několika aspektech. V první řadě to byla komunikační dovednost samotného aktéra. V druhé řadě to byl rozsah jednotlivých činností, které aktér vykonával buď v online sféře, nebo v off-line prostředí. Dohromady byly vedeny rozhovory s deseti aktéry, se kterými jsem vedla celkově dva rozhovory. První rozhovor se snažil porozumět podobám politické participace do hloubky. Všechny rozhovory, s výjimkou až na jeden, trvaly přes hodinu. Druhé kolo rozhovorů se zaměřovalo na získaná data, která potřebovala být ještě dovysvětlena. Tyto rozhovory trvaly kratší dobu.

5.5 Analýza získaných dat

V souvislosti se zkoumaným tématem byl uplatněný analytický přístup, který funguje na principu segmentace (Heřmanský, 2019). Podle Heřmanského si musíme získaný textový materiál diferencovat na určité oblasti, se kterými budeme následně pracovat.

V tomto výzkumu se staly textovým materiálem jednotlivé rozhovory. Tyto rozhovory byly rozděleny na jednotky analýzy, které se následně staly předmětem zájmu. Po rozvržení rozhovorů na příslušné segmenty jsem přistoupila ke kódování.

„Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci“ (Hendl, 2016, s. 251). V tomto procesu získávají jednotky analýzy příslušnou charakteristiku (Heřmanský, 2019). Podle Heřmanského získáváme postupně určitý počet kódů, který se odvíjí od zkoumání jednotlivých segmentů, protože při postupném pročitání můžeme zjistit, že už pro daný segment kód máme. Heřmanský dále vysvětluje, že při kódování můžeme postupovat buď induktivně, kdy se kódy budují během analýzy, nebo deduktivně, kdy jsou kódy vypracované ještě před samotnou analýzou. V analýze jsem využila jak induktivní, tak deduktivní způsob kódování. Co se týče příslušných kódů, byly v analýze uplatněny jak popisné, tak interpretativní kódy. Popisné kódy přináší prvotní vhled na určitý segment, zatímco interpretativní kódy překračují popisnou část, a snaží se jít ještě více do hloubky pro větší porozumění (Heřmanský, 2019). Po stanovení určitého počtu kódů se vytvořila kódovací kniha, kam byly zapsané veškeré kódy i s jejich popisnou charakteristikou.

Během samotné analýzy nebylo opomenuté ani poznámkování. „Technicky je poznámkování prosté pojmenování a zapisování, které zaznamenáváme obvykle na pravý okraj textu (mezi kódy či vedle nich)“ (Heřmanský, 2019, s. 436). Podle Heřmanského představuje poznámkování podstatnou roli, protože přináší poznámky k daným kódům, zároveň představuje prvotní kroky samotné interpretace získaných dat.

Po analýze tak přistupuje na řadu samotná interpretace dat, ve které propojíme vše, co jsme během analýzy získali (Heřmanský, 2019). Stanovíme si určitá témata, kolem kterých se bude interpretace odvíjet, využijeme získané poznámky, které nám propojí naše zjištění, v neposlední řadě nemůžeme opomenout ani segmenty, kterým zjištění podložíme (Heřmanský, 2019; Hendl, 2016).

5.6 Etika

Od začátku až do konce výzkumu jsem dbala na dodržování veškerých etických principů. Mezi tyto principy se řadí zajištění bezpečí všem aktérům výzkumu během i po skončení samotného výzkumu (Zandlová & Šťovičková Jantulová, 2019).

Na začátku každého rozhovoru byli aktéři seznámeni se samotným průběhem a s nahráváním na diktafon. Informovaný souhlas byl zaznamenán v ústní podobě. Následně byly všechny rozhovory přepsány do podoby doslovné transkripce. Doslovná transkripce umožňuje případnou stylistickou editaci (Hendl, 2016). Tato editace byla využita v místech, která potřebovala úpravu kvůli srozumitelnosti. Data prošla anonymizací, aby tak nedošlo k žádné identifikaci aktérů (Zandlová & Šťovičková Jantulová, 2019). Po přepisu rozhovorů byly veškeré rozhovory z diktafonu vymazány. Samotné přepisy byly bezpečně archivovány.

6 Empirická část

6.1 Dvě kategorie digitálně politicky aktivních aktérů

Celkově vzešly z analýzy dvě kategorie politicky aktivních aktérů v prostředí sociálních médií. Do příslušných kategorií byli aktéři přiřazeni na základě jejich projevů digitální politické participace. Jak bylo diskutováno v teoretické části, digitální politická participace sestává jak z činností, které vyžadují od aktéra, aby vyvinul určité úsilí k jejich výkonu, tak i z činností, které stačí vykonávat pouze za pomoci kliků na sociální síti. Aktéři byli do příslušných kategorií rozlišeni i na základě toho, jak často vykonávají digitální politickou participaci.

První kategorii tvoří aktéři, kteří se věnují určitým činnostem digitální politické participace, ale neprovozují tyto činnosti tak často jako v případě aktérů z druhé kategorie. Do této kategorie vstoupili aktéři, kteří provozují buď pouze nenáročné aktivity, anebo tyto nenáročné aktivity doplňují i o nějakou náročnější digitální aktivitu. K nenáročným aktivitám náleží sledování politických profilů na sociálních médiích a poskytování reakcí (lajk, srdíčko) na politické příspěvky. K náročnějším aktivitám se naopak řadí sdílení příspěvků s politickou tematikou. Tato kategorie dostala označení sdíleči. Druhou kategorii tvoří aktéři, kteří rozšiřují činnosti předešlé kategorie o další digitální aktivitu. Touto aktivitou bylo zkontaktování se s veřejně činnou osobou prostřednictvím sociálního média. Dále tito aktéři také sledují politické profily,

lajkují příspěvky a sdílí politické příspěvky. V případě politických příspěvků se nejedná o pouhé předsílení, ale aktéři tyto příspěvky sami vytvářejí. Další rozdíl se nachází v intenzitě, s jakou se věnují digitální politické participaci. Druhá skupina aktérů se totiž věnuje jak náročným, tak i nenáročným digitálním aktivitám politické participace na denní bázi. Což ji odlišuje od první skupiny aktérů, kteří se buď náročnějším aktivitám nevěnují vůbec, nebo je vykonávají v návaznosti na určitou politickou událost. Poslední kategorie tak dostala označení intenzivní sdíleči.

6.1.1 Podoby digitální politické participace

Tato kapitola se zaměřuje na jednotlivé projevy digitální politické participace. Do této analýzy vstoupily aktivity, které byly vymezené v teoretické části jako projevy digitální politické participace. Jedná se o sledování politických profilů, vkládání reakcí skrze lajky nebo srdíčka, digitální komunikaci s politickou osobností, čtení digitálních příspěvků a sdílení digitálního materiálu. Na úvod se zaměřím na činnosti digitální politické participace, které patří do kategorie méně náročných aktivit.

6.1.1.1 Sledování politických profilů

Mezi projevy digitální politické participace se řadí již v teorii zmiňované sledování politických profilů a vkládání reakcí na politické příspěvky (Vráblíková, 2017; Štětka & Mazák, 2014; Theocharis, 2015; Bosi et al., 2022; Gibson & Cantijoch, 2013). Jak už bylo zmíněné v teoretické části, jedná se o činnosti, na jejichž uskutečnění nemusí jedinec vynaložit přílišné úsilí (Knoll et al., 2020). Gibson a Cantijoch (2013) definují sledování politických příspěvků jako projev pasivní angažovanosti.

Této aktivitě se věnují jak sdíleči, tak i intenzivní sdíleči. Rozdíl se mezi aktéry nachází buď v tom, jakou sociální síť k této formě politické participace využívají, nebo jaké profily na této síti sledují.

Intenzivní sdíleči (Petr a Jirka) aktivně sledují politické osobnosti na sociálních sítích. Přičemž u Jirky si všímáme toho, že sledování nabývá podoby vzájemnosti. Jirka totiž nejenom sleduje, ale také je sledován profily některých politiků. Zatímco Petr využívá k digitální politické

participaci pouze Instagram, tak naopak Jirka používá jak Instagram, tak i Facebook, nicméně podotýká, že Facebook má v této souvislosti určitá omezení.

„Prezidentka mi dala lajk na nějaké příspěvky na sociálních sítích, na Instagramu. A mě sledují i na Instagramu politici. Na Facebooku jsem aktivní, i když je ten výběr omezený. Na Instagramu taky dost politiků sleduji.“ (Jirka)

„A pak sleduji asi tři politiky. Vše je to na Instagramu.“ (Petr)

Taktéž sdíleči využívají sociální média za účelem sledování konkrétních politiků, politických stran nebo určitých profilů, které se politice věnují. Mezi zmiňovanými jmény se objevil senátor Láška, politička Pekarová Adamová, politik Hříb či premiér Fiala. Aktéři také zmiňovali sledování profilu českého prezidenta Pavla, slovenské prezidentky Čaputové či bývalé kandidátky na českou prezidentku. Pokud sdíleči zmiňovali sledování nějaké veřejně činné osoby, jednalo se o osoby, které jsou známé v celé České republice, tedy aktéři nezmiňovali jména nějakých konkrétních zastupitelů.

U sdílečů si všímáme rozdíl v tom, jakou sociální síť používají ke sledování konkrétních politických profilů. Lukáš, Nikola a Veronika vykonávají tuto formu digitální politické participace prostřednictvím Instagramu. V případě Nikoly a Veroniky si můžeme povšimnout i jména konkrétních politiků, které na sociální síti sledují.

„Politické skupiny sleduji na Instagramu, takové ty, se kterými souhlasím.“ (Lukáš)

„Sleduji politiky, sleduji instagramové účty prezidenta Pavla, slovenskou prezidentku Čaputovou.“ (Nikola)

„Sleduji Petra Pavla a Danuši Nerudovou na Instagramu. Ty sleduji z minulých prezidentských voleb. No, a na Facebooku nejsem aktivní. Pro mě je ta jako politická aktivita jen na Instagramu.“ (Veronika)

Naopak Dominik a Eva využívají pro výkon své digitální politické participace Facebook. Dominik sleduje současného českého prezidenta a současnou slovenskou prezidentku. Této digitální činnosti se věnuje pouze na Facebooku, protože Instagram považuje za médium, které slouží pouze pro zábavu. Toto zjištění nás tak přivádí k tomu, že někteří aktéři rozlišují i mezi tím, jakou sociální síť k participaci využijí na základě důležitosti, které této sociální síti

příkládají. Tedy právě Facebook může být považován za prostředek k politické změně. Na toto rozlišení mohou mít vliv i samotné funkce jednotlivých médií. Facebook totiž umožňuje svým uživatelům pořádat různé politické akce. Pozvánku na tuto událost tak jednoduše rozešle velkému počtu uživatelů. Sociální média bývají prostředkem k mobilizaci, ale zároveň i prostředkem, který může jedince od výkonu politické participace odradit (Theocharis & Lowe, 2016).

*„Sleduji více politiků. Sleduji například premiéra, Čaputovou a Petra Pavla.“
(Dominik)*

„Já mám politiky „polajkované“ na FB, tam se angažuji. Je to takové starší, mám to tam od minulosti. Na Instagramu mám lifestylové věci a takové zábavné věci, tam chodím vypnout od těch seriózních věcí.“ (Dominik)

Facebook jako médium používá k výkonu této podoby digitální participace také Eva, která na Facebooku sleduje známé tváře české politiky.

„Sleduji Rakušana, Kalouska a Pekarovou. Ale to je takové, že to rychle odpoledne projdu. No, a využívám k tomu Facebook.“ (Eva)

Poslední skupina sdílečů provozuje digitální politickou participaci jak na Facebooku, tak i na Instagramu. Sdíleči tak získávají skrze sledování politických profilů i informace o samotných politicích.

„Já sleduji politiku jako furt, asi jako nejvíc sleduji lokální politiku. To sleduji jako fakt pořád, protože se to týká mého bydliště. A potom jako samozřejmě sleduji dva politiky. Sledoval jsem Feriho, a ten šel vlastně dolů. Toho už nesleduji. Ted' sleduji Danuši Nerudovou, která mi hodně sedla. A sleduji politika Hříba. Najdu si třeba na Facebooku, Instagramu, co dělají. Nebo sleduji vládnoucí strany ať už na straně města, nebo státu.“ (Tomáš)

„Já ano, sleduji senátora Václava Lásku. A pravidelně si čtu jeho příspěvky. A ještě odebírám Martinu Pekarovou Adamovou. Sleduji na Facebooku i Instagramu, a i Fialu a prezidenta sleduji.“ (Jana)

„Na sociálních sítích sleduji Petra Pavla a Nerudovou. Jinak na Instagramu sleduji všechny politiky a politické strany, ke kterým mám blízko.“ (Denisa)

„Jojo, sleduji politiky i na Facebooku. Bud' tam dám, jak mají tu stránku, že se mi to líbí, pak si člověk může nastavit, jestli to sleduje nebo ne, tak to si taky nastavím.“ (Denisa)

Sociální média tak představují podstatný zdroj informací, které jedinec může získat v poměrně krátkém časovém okamžiku (Bimber & Copeland, 2013; Bond et al., 2012; Štětka & Mazák, 2014).

6.1.1.2 Sledování informačních profilů

Akteři rozšiřují svoji politickou aktivitu o sledování různých informačních kanálů na sociálních sítích. Jedná se o zpravodajská média, deníky nebo profily, které se politice věnují.

Petr (intenzivní sdíleč) by se neobešel při výkonu digitální politické participace bez získávání podstatných informací, které používá při tvorbě příspěvků, jak bude rozebráno v další kategorii.

„Spíše stránky, které upozorňují na politiku, chyby politiků nebo na dění v politice, či průběh v krajině. Sleduji asi čtyři stránky, z toho čerpám zdroje, takové uvědomění ohledem krajiny.“ (Petr)

Intenzivní sdíleči využívají ke své informovanosti také zpravodajská média a deníky, které existují v digitální podobě. Oba aktéři čerpají zdroje z různých médií, přičemž se neomezují pouze na česká, ale využívají i zahraniční média. Tato neomezenost byla probírána v teoretické části v souvislosti s proměnou národních států, kdy se občané stávají součástí mezinárodních organizací, ke kterým se jejich aktivity mohou upínat. Petr i Jirka se snaží být informováni i v globálních tématech. Například Petr sleduje instagramový profil stanic CNN a BBC. U obou sdílečů jsme si mohli povšimnout i toho, že zmiňovali profily veřejnoprávních médií jako ČT24 a BBC.

„Sleduji přes „lupu“ na Instagramu zahraniční CNN, BBC.“ (Petr)

„Já sleduji média, sleduji v našem regionu, třeba ČT24, plus pár médií ze světa. A teda vše jenom na Facebooku nebo Instagramu.“ (Jirka)

Sdíleči také využívají ke své informovanosti profily zpravodajských médií, deníků nebo veřejnoprávní televize. Informace získávají skrze sledování profilů daných médií. Opět se vynořuje u některých sdílečů prvek globálnosti. Lukáš, Denisa, Nikola, Veronika a Dominik sledují i zahraniční profily, skrze které získávají globálnější přehled o politické situaci. Dokonce Dominik jako jediný aktér se věnuje sledování politických videí na platformě YouTube.

„Sleduji ČT1 a čtu si ty články na sítích. Mě zajímá globální politika na úrovni Evropy a USA.“ (Lukáš)

„Jojo, určitě sleduji jak tu evropskou, tak i světovou, americkou, čínskou, sleduji to vše přes sociální sítě. Profily veřejnoprávního média, ČT24, to беру jako, že tomu nejvíc důvěřuji, DVTV občas.“ (Denisa)

„Sleduji hodně zpravodajské služby slovenské, české, zahraniční. Sleduji BBC a ještě asi Economics na Instagramu.“ (Nikola)

„ČT24 nebo ČT1 si ráda čtu skrze Instagram. Čtu si ráda i zahraniční BCC News a tak.“ (Veronika)

„Sleduji politiku skrze profily The New York Times, BBC. Koukám někdy na videa na YouTube.“ (Dominik)

Naopak Jana, Tomáš a Eva se zmiňovali o sledování českých médií. To však neznamená, že by se omezovali pouze na české zpravodajství. Média, která sledují, totiž přinášejí zprávy z celého světa.

„Čerpám ze sociální sítě Instagram, kde odebírám kanály Aktualně.cz, od ČT hodně čerpám.“ (Jana)

„Sleduji česká nezávislá média na sítích.“ (Tomáš)

„Myslím, že nejvíc sleduji ČT24 na Facebooku.“ (Eva)

6.1.1.3 Reakce na politické příspěvky

Mezi projevy digitální politické participace se řadí již zmíněné reakce na politické příspěvky (Vráblíková, 2017; Štětka & Mazák, 2014; Theocharis, 2015; Bosi et al., 2022; Gibson & Cantijoch, 2013).

Těmto podobám nenáročných aktivit se v prostředí sociálních médií věnují sdíleči i intenzivní sdíleči. U některých z nich se jedná o zcela přirozený akt, zatímco u jiných je to právě naopak. Tohoto rozdílu si můžeme povšimnout například u intenzivních sdílečů (Petr, Jirka). Zatímco Petr se uchyluje k této formě politické participace poměrně často, tak naopak u Jirky si všímáme jakousi zdrženlivost. Důvodem k této zdrženlivosti je fakt, že si musí jeho reakci politický příspěvek prostě „zasloužit“. Jirka tak překračuje zjednodušenou představu, která připodobňuje digitálně aktivní aktéry na pouhé „klikativisty“.

„Dávám lajky, srdíčka na příspěvky. Nedělám to často, ale když je ten post udělán tak dobře, že s tím souhlasím, tak tam určité nějakou reakci dám.“ (Jirka)

„Jasně, dávám často lajky na příspěvky politiků, se kterými souhlasím.“ (Petr)

Podobný rozdíl byl pozorován i u sdílečů, kde se opět aktéři rozdělili do pomyslných dvou skupin. První skupinu tvořili Tomáš a Jana, pro které se stalo přidávání reakcí na politické příspěvky zcela běžnou činností.

„Reaguji v podobě reakcí převážně. Reaguji i na „instastories“ politiků.“ (Jana)

„Jako vždycky „lajknu“ příspěvky.“ (Tomáš)

Pro druhou skupinu sdílečů představuje reagování činnost, nad kterou se aktéři nejdříve zamyslí, než ji uskuteční. To opět zpochybňuje vnímání této podoby digitální participace jako aktivity, která funguje na principu nepromyšleného klikání. Před tím než Lukáš, Nikola a Denisa vloží lajk nebo srdíčko na nějaký politický příspěvek, pořádně si tuto aktivitu promyslí.

„V reakcích jsem zdrženlivější. Dost přemýšlím, na co dám lajk nebo srdíčko.“ (Lukáš)

„Srdíčka dávám dost často na posty politiků nebo s politickou tematikou. Na Facebooku jsem dřív nereagovala, pak jsem začala dávat lajky, a teď třeba u nějakých dávám srdíčko. Víc jsem vlastně nad těmi reakcemi začala přemýšlet.“ (Nikola)

„Začala jsem nedávno reagovat. Začala jsem více lajkovat, dávat srdíčka. Začala jsem být více aktivní v těch reakcích, víc to řešit.“ (Denisa)

Naopak u Veroniky, Dominika a Evy se projevoval rezervovanější přístup. Aktéři reagují na příspěvky pouze ve výjimečných situacích.

„Reaguji, ale nedělám to ani pravidelně, ani často. Spíš jednou za čas, když na mě vyskočí příspěvky, co se mi líbí, tak mu dám lajk nebo srdíčko.“ (Veronika)

„Hlavně lajk nebo srdíčko, ale není to něco na každodenní bázi. To fakt ne.“ (Dominik)

„No, sem a tam dám srdíčko.“ (Eva)

6.1.1.4 Sdílení politických příspěvků

Sociální média umožňují uživatelům sdílet různé druhy obsahů (Boyd & Ellison, 2008). V prostředí sociálních médií tak aktéři sdílejí obrazový či písemný materiál. Samotné sdílení je považováno za jednu z aktivit, která náleží do kategorie digitální politické participace (Štětka & Mazák, 2014; Vráblíková, 2017; Gil de Zúñiga et al., 2012). Přesněji je na tuto aktivitu nahlíženo jako na expresivní participaci, skrze kterou jedinec veřejně sdílí své politické postoje a názory (Gil de Zúñiga et al., 2012; Gibson & Cantijoch, 2013; Rojas & Puig-i-Abril, 2009; Vochocová et al., 2016). Jak bylo zmíněné v úvodním kategorickém vymezení, této formě digitální politické participace se věnují obě kategorie, nicméně z kategorie sdílečů se někteří aktéři nepodílí na této podobě politické participace. Na svých profilech tak aktéři sdílejí příspěvky, které doplňují o vlastní politické názory.

Intenzivní sdíleči věnují tvorbě vlastních politických příspěvků určitý čas. Příspěvky tvoří z již existujícího digitálního materiálu, ke kterému napíší svůj vlastní komentář. Intenzivní sdíleči usilují o to, aby jejich příspěvek zaujal co nejvíce sledujících. Proto využívají různé obrázky a komentáře, které mají sledující pobavit. Této formě politické participace se intenzivní sdíleči věnují na denním principu. Jak bylo zmíněné v teoretické části, v kapitole *Digitální politická participace v prostoru sociálních médií*, Knoll a kolektiv (2020) řadí tuto aktivitu k náročnějším projevům digitální politické participace.

„Má to vliv na každého, ty moje komentáře na stories jsou tak nastavené, že se je snažím napsat tak, aby pobavily, a zároveň je to jakési upozornění. Když vypisuji fakta, tak se

nikdo nepozastaví, ale když je tam vtipný a chytlavý komentář. Když jsou ty příspěvky vtipné, tak člověka to zaujme a má i povědomí o tom, co se děje, a zároveň se informuje.“

(Petr)

„Každý den přidávám nějaký příběh. Někdy je to víc najednou, někdy jen jeden.“ **(Petr)**

U Jirky si můžeme povšimnout jeho politické participace i skrze to, že se věnuje publikování svých vlastních komentářů, ve kterých se nebojí případně označit dotyčnou osobu, ke které se daný komentář vztahuje. Sám podotýká, že byl jeho profil zablokovan ze strany některých politiků v návaznosti na označení v jeho příspěvku.

„Sdílím do těch storek na Instagramu většinou české a slovenské deníky. Ty máš skvělou možnost sdílet nejdůležitější části z nějakých zpráv. To dělám. Sdílím to s nějakým svým komentářem, a pokud mě daná osoba, které se to týká, ještě nezablokovala, tak ji tam označím. Ty lidé si to jako většinou kouknou. Oni nebo kdokoliv jim spravuje ty účty. Ale takhle, já vezmu ten text a přizpůsobím ho té cílovce. K tomu vytvořím nějaký rychlý obrázek, kterého si lidé více všimnou než textu. A když si všimnou ten obrázek, tak si řeknou, jaký je k tomu kontext. Najednou zjistí, že nahoře je text, který si přečtou.“

(Jirka)

„Já se tomu věnuji každý den.“ **(Jirka)**

Jirka také využívá facebookové skupiny ke sdílení vlastních příspěvků, které se věnují politické tématice. Zároveň má Jirka na starosti správu jedné z nich. Tato role mu dovoluje přijímat nové členy nebo psát vlastní příspěvky na politická témata.

„Já jsem členem různých skupin na Facebooku, které se věnují politice. Nebo jsem členem skupiny, kde jsem administrátorem. Tam řešíme každý den politická témata.“

(Jirka)

Sdílení politických příspěvků se může odehrávat v pravidelných intervalech nebo naopak v návaznosti na nějakou politickou událost. Zároveň můžeme rozlišovat mezi pouhým předsdílením nebo propracovanějším sdílením. Do propracovanějšího sdílení řadíme předsdílené příspěvky, ke kterým aktér dopíše ještě nějaký svůj vlastní komentář. To je vidět u sdílečů, kteří

často sdílí příspěvky doplněné o vlastní názory. Takový instagramový příspěvek posloužil aktérce Janě k vyjádření její občanské nespokojenosti. Naopak Denisa publikovala příspěvky na Facebooku, kde sdílela jak pozitivní, tak negativní komentář v souvislosti s politickou situací. Co se týče Nikoly, ta na svém profilu zveřejňuje hlavně obrazový materiál, který pořizuje na veřejných událostech, kterých se účastní. Svůj politický komentář publikovala zatím jenom dvakrát v životě. V této souvislosti si můžeme povšimnout toho, že jedinci vyjadřují vlastní politický názor skrze předsílení již publikovaných příspěvků na jiných profilech.

„Aktivismus spíš v souvislosti s nějakými akcemi, co se tu dějí. Třeba jsem upozorňovala na to, že se tu objevily tři malé schody před radnicí za strašně peněz. To se mi vůbec nelíbilo, takže to jsem pak předsílela na Instagramu.“ (Jana)

„Takže skrze Instagram se dostanu k zajímavým článkům, reportážím, videím, alfa a omega je skrz sociální síť Instagram. To pak sdílím například u sebe, ale určitě to nedělám každý den.“ (Jana)

„Začala jsem poměrně nedávno, asi po zvolení Pavla. Svůj první politický příspěvek, který jsem dala na Facebook, byl příspěvek, že jsem se vyjádřila, že mám radost. Nebo jsem se na Facebooku vyjádřila, když byl znovu zvolen Zeman. Ale to bylo asi úplně poprvé. A pak dlouho nic, a pak jsem tam začala být aktivní, a pak jsem se tam vyjádřila, když začala válka na Ukrajině. To byla věc, která mě hodně zasáhla. To jsem tam napsala poměrně dlouhý příspěvek.“ (Denisa)

„Většinou to vyjadřuji obrazovým materiálem ve smyslu „storky“, kde úplně nepíšu nějaký text. Asi jednou nebo dvakrát jsem psala do postu text, který byl trošku politický. Ale spíš je to, že když jsem na společenské akci, co má politický podtext nebo nějaký podcast, který se týkal volby prezidenta v České republice, tak to vždy dám nějaký příspěvek.“ (Nikola)

V případě Lukáše a Tomáše se jedná o méně pravidelnou aktivitu. Tomáš totiž nad projevením svého politického názoru vždy hodně přemýšlí. A v případě, že se rozhodne sdílet nějaký příspěvek, tak k němu napíše i svůj vlastní názor. Opět se jedná o činnost, která vyžaduje od aktéra, aby vynaložil určité úsilí.

„Sdílel jsem politika před volbami párkrát. A když už něco sdílím, tak fakt nad tím dost přemýšlím, jestli to sdílet. A hlavně k tomu vždy něco napíšu.“ (Tomáš)

„Občas sdílím něco ze stránek, které se politice věnují.“ (Lukáš)

6.1.1.5 Zkontaktování politika na sociální síti

Poslední zkoumanou aktivitou byla digitální komunikace s veřejně činnou osobou. Této činnosti se věnovali jenom intenzivní sdíleči. Jak Petr, tak i Jirka využili svůj profil na sociální síti k zaslání soukromé zprávy konkrétnímu veřejnému činiteli. Například pomocí vlastního profilu zkontaktoval Petr bývalého ministra školství, kterému napsal soukromou zprávu, ve které ho upozorňoval na problémy ve škole. U Petra to byl první krok na cestě k vyřešení určitého problému, naopak u Jirky byl tento postup opačný. V prvním případě se snažil Jirka vyřešit dotyčný problém svépomocně. Ke zkontaktování veřejně činné osoby se uchýlil až ve chvíli, kdy bylo potřebné, aby se touto kauzou začal zabývat člověk s většími možnostmi.

„Bývalého ministra školství jsem kontaktoval skrze soukromou zprávu na Instagramu. Poslal jsem mu dvě velké zprávy, ale neodepsal. Bylo to v souvislosti s jednou kauzou na škole.“ (Petr)

„Jako jeden z prvních jsem upozornil na to, že jeden e-shop, který je napojen na politickou stranu, prodává nevhodná trička. Na to jsem upozorňoval dost často, v podstatě každý den. Dostal jsem spoustu vyhrůzek a nenávistných zpráv. Bylo mi to jedno, pro mě to bylo tehdy zásadní téma. Po možná měsíci, kdy jsem na to upozorňoval každý den, jsem si uvědomil, že já sám s pár sledujícími, že jako člověk nemůžu nic moc změnit. Tak jsem se zkontaktoval s člověkem, který má mnohem více sledujících, ať to dál řeší on. On se politikou zabývá na svém profilu, a myslím si, že sám je v nějaké liberální politické straně. No, a on to pak dal k Policii.“ (Jirka)

6.1.2 Online a off-line participace

Na online politickou participaci se nahlíží jako na způsob politické angažovanosti, který jedince vzdaluje či úplně odpoutává od tradičních způsobů participace (Christensen, 2011, 2012). Jak podotýká Christensen (2012), online prostředí nepředstavuje místo, kam by se najednou přesunula veškerá politická participace. To je patrné i v případě zkoumaných aktérů.

Předcházející kategorie se zaměřovala na digitální podoby politické participace. Část aktérů z kategorie sdíleči (Dominik, Eva, Veronika) nahlíží na digitální politickou participaci jako na

důležitý aspekt současné občanské společnosti. Nicméně oni sami vnímají tradiční politickou participaci jako tu hodnotnější.

U Veroniky a Dominika se do jejich hodnocení off-line a online způsobů participace promítají jejich negativní zkušenosti z digitálního prostředí. Podle jejich názoru se tradiční způsob participace jeví jako neúčinnější nástroj k politické změně.

„Myslím si, že v dnešní digitální době je důležité být angažován v obou sférách. Pro mě má ta off-line stále větší váhu. Když se zúčastním nějaké fyzické demonstrace, tak je to více, než když podepíšu online petici. Nebo lepší příklad, když někdo napíše nenávistný komentář, tak si nemyslím, že to má takovou váhu jako demonstrace. Ale furt dávám větší váhu té off-line. Myslím si, že i lidi se více zamyslí nad tím, co říkají na debatách fyzicky, než co napíšu do těch komentářů, víc si promyslí, jaký lístek hodí kandidátovi, než jaký napíšu komentář.“ (Veronika)

„Když přijdu fyzicky na protest, tak to má větší hodnotu, než když budu psát nějaký komentář pod nějaký status někde. To mi tak subjektivně připadá více hodnotné. Je to hodnotnější, a když se nějak vyjádřím na těch sítích, tak tam hned přiletí nějaké reakce, že jsem někým zaplacený, s takovými lidmi se jenom těžko hádá. Když fyzicky někam přijdeš, tak se málokdy stane, že ti někdo začne nadávat, že ty jsi hloupý, zaplacený agent.“ (Dominik)

Podle Vochocové a kolektivu (2016) se odráží do provozovaných digitálních aktivit aspekt jejich viditelnosti. Tato veřejná dostupnost digitální politické participace utvrdila Dominika v pokračování v jeho tradičních participačních činnostech. Pomocí off-line participace se tak může vyhnout negativním komentářům, které kolují v digitálním prostředí.

Stejně jako Dominika a Veronika nahlíží i Eva na tradiční politickou participaci jako na tu hodnotnější formu participace. Tento postoj však nebyl způsoben nějakou negativní zkušeností z digitálního prostředí, jak tomu bylo v případě Dominika a Veroniky.

„Všímám si většinou vliv té off-line sféry. Když něco chceš změnit, musíš k těm volbám dojít. Musíš jít k urně a hodit hlas, ale sociální sítě mají tu moc lidi aktivovat. Myslím si, že je to spojená nádoba, kdy se lidé nechají svolat na Facebooku, a následně je plný Václavák. Pokud však všichni budou dělat TikTok, tak je to zbytečné, protože už se to rozhoduje u voleb, v té fyzické podobě. Volby by šly i bez sociálních sítí. Ta fyzická forma je to, co vyhrává, ne to, kolik má příspěvek lajků na postu. Ale vyhrává ten, komu přijdou lidi k volbám.“ (Eva)

Další skupina sdílečů vnímá online a off-line politickou participaci jako významně propojenou. Podle jejich názoru se tyto sféry vzájemně doplňují. Na rozdíl od předcházející skupiny sdílečů, kteří považují online participaci za méně hodnotou, se u sdílečů projevuje jejich pozitivní postoj k digitální politické participaci. Sdíleči využívají k participaci jak off-line, tak i online podobu. Podle Tomáše, Nikoly a Jany představuje online sféra důležitý zdroj informací.

„Off-line i online je pro mě důležitá. V online se můžu vyjádřit k politice, debatovat s přáteli na sítích.“ (Lukáš)

„Určitě to spolu souvisí. Například nikdy bych nevěděl, že se konají protesty, kdybych to neviděl na sítích.“ (Tomáš)

„Myslím si, že dneska by ta tradiční forma, to že tam budeme fyzicky, by byla nemožná bez toho online. Ona by byla, ale nebyla by tak masová, nebyla by taková účast. Myslím si, že to má šanci oslovit a dostat se k lidem, ke kterým by se to nedostalo, jednodušeji než tou tradiční formou.“ (Jana)

„Jedna nemůže být bez druhé. Mně přijde, že když to má někdo jen přes online, tak to je jednostranný pohled. Ale když to má člověk oboje, tak tehdy má člověk srovnání, a má větší kontext. Člověk by neměl být jenom online aktivní nebo naopak jenom off-line. Takže mi přijde důležité oboje.“ (Denisa)

„Myslím, že to spolu souvisí. Jedno by nebylo bez druhého. Když se něco dělo v off-line světě, tak se to dostalo do online světa. Nějak se to zpracovalo do podoby zpráv a vtipů, ale zároveň jsem se o tom dozvěděla. Například co se tam dělo. Nebo jsem se mohla zúčastnit protestu nebo jít na nějakou připomínku. Ale zároveň to, co se děje v online světě, dost ovlivňuje off-line svět.“ (Nikola)

Intenzivní sdíleči patří do skupiny nejvíce digitálně politicky aktivních aktérů. Sami však tuto politickou aktivitu doplňují i o tradiční participaci. U Jirky a Petra se odráží do výkonu digitální politické participace jejich pozitivní pohled na sociální média v souvislosti s politickou participací, čímž se odlišují od výše zmíněné skupiny některých sdílečů (Eva, Dominik, Veronika). Na off-line i online politickou participaci nahlíží jako na něco, co je vzájemně propojené, protože skrze média mohou nejenom získávat potřebné informace, ale také mohou mobilizovat ostatní uživatele.

„Je to určitě propojené. Z té online sféry dostanu dobré informace. Já čerpám hodně informací ze sociálních médií, a pak v off-line sféře se zase jednodušeji dostanu k lidem. Mohu změnit ten jejich názor. Nebo je informovat o tom, co se v zemi děje. Protože když si někdo koukne příspěvek a řekne dobře, něco se tu děje. Tak to je jen jedna část toho. Ale když někomu několik minut říkáš nějaké informace, je to rychlejší, a ten tón a cit, hlasové zbarvení hraje roli v off-line prostoru. Je to propojené. V online prostoru získám informace a v off-line prostoru to převedu na něco mnohem většího. Umí to spolu spolupracovat hezky, a proto jsou ty protesty důležité.“ (Petr)

„Jedna bez druhého nemůže existovat, souvisí spolu, ale jsou tam i rozdíly. Nic nenahradí to, že jsi aktivní v místě, čase a určení. Zase když jsi aktivní online, tak to může mít větší dosah než na místě. Na místě máš pár lidí, když teda nepočítáme velké demonstrace. Ale online můžeš oslovit vícero lidí. Oboje je spolu propojené. Sociální sítě jsou dobré k mobilizaci jedince.“ (Jirka)

6.1.3 Projevy tradiční participace

Jak už bylo probírané v teoretické části, v souvislosti s digitální politickou participací se zkoumá i tradiční politická participace, do které řadíme fyzickou účast na demonstracích, účast ve volbách a osobní komunikaci s politikem (Vráblíková, 2017; Christensen & Bengtsson, 2011; Štětka & Mazák, 2014). Tyto podoby tradiční participace byly studovány v souvislosti s negativními konotacemi, které někdy dostává digitální politická participace. Jak bylo diskutováno v teoretické části, na digitální participaci se někdy pohlíží jako na pouhý „klikivismus“, který se omezuje pouze na digitální prostředí (Christensen, 2012). To se však netýká zkoumaných aktérů, kteří jsou aktivní i skrze tradiční činnosti politické participace.

6.1.3.1 Účast ve volbách

V teoretické části se začala diskuse odvíjet od tradičních forem politické participace. První zmiňovanou podobou byla právě účast v jednotlivých volbách.

Jak už bylo diskutované v předcházející kategorii, někteří aktéři ze skupiny sdíleči pohlížejí na činnosti tradiční politické participace jako na ty, které jsou důležitější, hodnotnější, co se týče jejich dopadu na politický život. To si můžeme povšimnout i v jejich samotných aktivitách.

Veronika, Dominik a Eva se účastní každých voleb, které se v České republice konají. Fyzická účast u jednotlivých voleb je pro ně podstatná. Podle Dominika tak mohou občané měnit věci k lepšímu, když si zvolí toho správného zástupce.

„Jojo, tak k volbám určitě chodím, byla jsem u všech.“ (Veronika)

„Chodím ke každým volbám. Věřím, že demokracie je o tom, že musí každý člověk aktivně participovat, je to na každém jednom z nás. Přijdeme za tu plentou, a tam zvolíme svého kandidáta. Tím přispějeme k lepšímu fungování naší společnosti.“ (Dominik)

„No, volby jsou důležité, proto chodím. Snažím se žádné nevynechat.“ (Eva)

I nejvíce digitálně aktivní aktéři se neomezují pouze na hranice sociálních médií. Petr a Jirka se angažují výkonem konvenční podoby participace. Za významnou formu politické angažovanosti považují účast v jednotlivých volbách. Intenzivní sdíleči tak participují skrze off-line i online aktivity. Například Jirka nahlíží na volby jako na významnou událost, ve které rozhoduje každý odevzdaný hlas. Ani jeden z intenzivních sdílečů nepohlíží na volby jako na nepodstatný akt, který by měl být přesunut jenom do digitální sféry.

„Určitě volím do Evropského parlamentu, určitě volím prezidenta a tak dále.“ (Petr)

„Volím a volil jsem parlamentní poslance. A volil jsem prezidenta. Protože já si myslím, že volby jsou svátek demokracie. A ty jsi potom nespokojen, co se zvolilo, přitom jsi nevolil, tak jako nemáš právo kritizovat, co si zvolili ostatní. Já si myslím, že i jeden hlas může změnit rozložení sil. Já se chci i do budoucna všeho účastnit.“ (Jirka)

Taktéž je podstatná fyzická účast u jednotlivých voleb v řadách zbylých aktérů (sdíleči). Rozdíl je jedině v tom, jakých voleb se účastní. Někteří aktéři se účastní všech voleb, jiní využívají právo volby jen v některých volbách. V tomto ohledu se k patřičným občankám řadí Jana a Nikola, které využívají možnosti volby naplno. Jak bylo zmíněné v předchozí kapitole, aktéři si uvědomují důležitost tradičních forem participace. Vzájemná propojenost, o které aktéři hovořili, se odráží v jejich výkonu off-line participace. Tedy aktéři nezůstávají pouze v digitálním prostředí, ale překračují tuto sféru.

„Chodím na prezidentské volby, parlamentní volby, na evropské volby. Ty do obcí, volby do zastupitelstva, i na senátní volby.“ (Tomáš)

„Chodím k volbám nebo účastním se voleb. Samozřejmě to беру jako občanskou povinnost a zodpovědnost. A je v mém bytostném zájmu se voleb účastnit. A chodím k prezidentským, parlamentním volbám. Jednou jsem zavítala k volbám do Europarlamentu, a senátní a krajské volby.“ (Jana)

„Já chodím jak ke krajským volbám, tak i k těm velkým jako prezidentské volby. A do Europarlamentu chodím volit.“ (Denisa)

„K volbám chodím. Ne vždy úplně ráda, ale k volbám chodím, беру to jako povinnost a právo si tam někoho vybrat. A chodím na prezidentské volby a parlamentní volby.“ (Nikola)

„Jojo, chodím k volbám.“ (Lukáš)

6.1.3.2 Účast na protestech

Vnímat digitální aktéry jako jedince, kteří pouze sedí ve svých domovech a nepodnikají žádnou náročnou aktivitu, by bylo hodně zjednodušující. Nejenomže se sdíleči a intenzivní sdíleči účastní voleb, ale také se účastní nekonvenčních podob participace. Aktéři se fyzicky zúčastnili některých protestů. A dokonce někteří z nich se neomezují pouze na české protesty. Prvek globálnosti se opět projevil u Jirky (intenzivní sdíleč).

„Jojo, účastním se každých protestů, které upozorňují na nesprávné chování vlády či politiků.“ (Petr)

„Účastním se protestů, když je za co. Účastnil jsem se i v Německu. V Praze jsem se účastnil po vraždě slovenského novináře, „Za slušné Slovensko“, „Zastavme ich“, ohledně trestných sazeb, v Německu proti neonacistické straně.“ (Jirka)

Stejně jako intenzivní sdíleči, tak i sdíleči se účastnili různých protestů. Například Dominik se nedávno účastnil protestů v souvislosti s válkou na Ukrajině. Co se týče Veroniky, ta se účastní menších protestních akcí. To by mohlo odkazovat k určitému strachu z masových akcí, které ji ovlivňují ve výkonu politické participace. Strach z masových akcí by mohl aktérku přivést k digitální podobě politické participace. Prostřednictvím sociálních médií by mohla publikovat

protestní komentáře, příspěvky. To se však u aktérky neprojevovalo, což opět odkazuje k jejímu důrazu na tradiční projevy politické participace.

„Neúčastním se velkých protestů, ale něčeho menšího ano.“ (Veronika)

U Dominika a Evy si také všímáme významu, který přisuzují fyzickým akcím.

„Účastním se protestů za vládu, teď i za Ukrajinu.“ (Dominik)

„Jojo, byla jsem. Je to důležité se fyzicky účastnit.“ (Eva)

Sdíleči se věnují jak digitální, tak i off-line politické participaci. Sociální média využívají jako zdroj informací k off-line participaci. Tomáš, Jana, Denisa a Nikola se účastnili protivládních demonstrací v období vlády Andreje Babiše. Někteří sdíleči se účastnili i protestů proti válce na Ukrajině. Stejně jako Jirka, který náleží do kategorie intenzivních sdílečů, se i Nikola účastnila protestů, které nesouvisely pouze s českou politickou scénou. Všímáme si tak opět zájmu o mezinárodní politiku.

„Myslím, že jsem byl na demonstraci Milion chviliek.“ (Tomáš)

„Účastnil. Když byl začátek války, to byla demonstrace za podporu Ukrajiny.“ (Lukáš)

„No, asi v souvislosti s Babišem, i se začátkem války na Ukrajině.“ (Jana)

„Jojo, účastnila jsem se, když byl ve vládě Babiš a hnutí ANO, tak nějaký ty demonstrace a protesty, to jsem se účastnila. To záleželo na tom, co to bylo za demonstraci. Někdy to bylo i v rámci výročí. Co se týče protivládní, tak to bylo proti Babišovi. Nebo když vypukla válka na Ukrajině, tak se šlo do ulic.“ (Denisa)

„Po vraždě slovenského novináře s partnerkou, takže 2018 byla dost velká vlna protestů proti vládě, které se konaly i tady. A pak třeba proti Babišovi.“ (Nikola)

6.1.3.3 Off-line zkontaktování politika

Poslední formě off-line participace se věnovali pouze někteří aktéři z kategorie sdíleči. Tedy aktéři, pro které je důležitější off-line participace.

Veronika, Dominik a Eva se tak dostali do kontaktu s veřejně činnou osobou. Například Veronika osobně kontaktovala vedení jedné pražské části s potřebou o vyřešení problému s dětským hřištěm, které se nachází v její blízkosti. Podobné záležitosti se věnoval i Dominik, který se snažil vyřešit problém písemnou cestou. Eva je jediná z aktérů, která se osobně pozná s veřejně činnou osobou. Jedná se o vesnického starostu, na kterého má osobní kontakt, a v případě problému ho může kontaktovat.

„Kontaktovala jsem městskou část Prahy. Šla jsem na vedení městské části Prahy z důvodu dětského hřiště, které máme nedaleko. Oni tam začali něco přestavovat. A my jsme s tím nesouhlasili, tak jsme je poprosili, aby ten problém vyřešili. A oni se za nějakou dobu ozvali. A ta změna tam proběhla.“ (Veronika)

„My známe toho našeho starostu, máme na něho mobil, takže když je něco potřeba, tak mu voláme, třeba když tu byla potopa v té naší vesnické části.“ (Eva)

„Jednou jsem měl problém s určitou záležitostí, proto jsem napsal poslankyni obecného zastupitelstva dopis, aby to vyřešila.“ (Dominik)

6.1.3.4 Shrnutí

V této části shrnuji dosavadní zjištění, která jsem získala prostřednictvím analýzy.

V souhrnu jsou sdíleči skupinou aktérů, která je aktivní jak v tradiční, tak i v digitální politické participaci. Jejich digitální aktivity sestávají ze sledování politických profilů, reagování na politické příspěvky, sdílení politických příspěvků, které doplňují o vlastní komentáře. Digitální politickou participaci vnímají sdíleči jako důležitou součást občanského života. Nicméně část z nich (Eva, Dominik, Veronika) považuje tradiční politickou participaci za hodnotnější, protože podle jejich názoru rozhoduje právě fyzická účast.

Druhou kategorii tvoří digitálně nejvíce aktivní aktéři. Jejich digitální politická participace sestává hned z několika činností, které aktivně vykonávají v prostředí sociálních médií. Nicméně tito aktéři se neomezují pouze na digitální politickou participaci, ale aktivně se účastní jak konvenčních, tak i nekonvenčních forem politické participace. Obě podoby participace se vzájemně doplňují.

6.2 Negativní aspekty sociálních médií

Sociální média považujeme za jeden z nástrojů politické participace, který překračuje časové a vzdálenostní omezení. Někteří považují tuto novou podobu participace za záchranu občanské společnosti (Frič & Vávra, 2012; Norris, 2011). Často se tak na sociální média pohlíží jako na pozitivní prostředek v participaci, a opomíjí se jejich stinné stránky (Quandt et al., 2022; Milošević-Dorđević & Žeželj, 2017).

V digitálním prostředí bývají jedinci vystaveni i negativním projevům, ke kterým se řadí projevy nenávisti, diskriminace, „trolení“, kyberšikany, urážlivých řečí nebo dezinformací (Lapidot-Lefler & Barak, 2012; Suler, 2004; Seely, 2018; Shepherd et al., 2015). V důsledku anonymity se tak zpřístupňují různé podoby chování, za které se necítí být jedinec zodpovědný (Lapidot-Lefler & Barak, 2012; Suler, 2004).

Z analýzy tak vzešlo, že právě komentování bývá vystaveno negativním projevům. Komentování představuje jednu z aktivit digitální politické participace, která může mít podobu veřejných nebo soukromých komentářů (Štětka & Mazák, 2014; Vráblíková, 2017; Štětka & Mazák, 2014; Junco, 2013).

Tyto negativní projevy ovlivnily politickou participaci u některých zkoumaných aktérů, přesněji u Denisy, Jany a Lukáše, kteří tak upustili od psaní veřejných komentářů. V této souvislosti se tak projevila *negativní aktivní neparticipace* (Lutz & Hoffman, 2017), která byla probírána v teoretické části. K tomuto rozhodnutí přivedli jedince negativní zkušenosti z digitálního prostředí. Tím se tak zpochybňuje habermasovské pojetí veřejné sféry, jako místa, kde se dostávají do diskusí lidé s různými politickými názory. Někteří aktéři jsou tak z této diskuse vytlačeni. V této souvislosti tak nemohou být sociální média chápána jako forma veřejné sféry.

„Pokud jde o komentáře, tak jsem nějaké komentáře komentovala, ale tomu se snažím spíše už vyhýbat, protože nemám nervy se s někým stále hádat. To, že nereaguji na komentáře druhých lidí, bylo kvůli tomu, že se mi jednou stalo, že mě nějaký člověk tak dopálil, že jsem prostě na to reagovala, i když jsem tam byla pod svým osobním jménem. To vždycky váhám, jak se budu vyjadřovat. Bojím se té nenávisti, co tam je.“ (Denisa)

„Internet slouží k tomu, že zde lidé vyjadřují takové názory, se kterými bychom se ve společnosti běžně nepotkali. Ty názory lidé nezmiňují běžně mezi lidmi, ale potkávají se na internetu, kde se dají nějak dohromady.“ (Lukáš)

„A dneska je to takové, je to pestré, když půjdeš na internet, tak na internetu se shromažďují všechny názory, které bys slyšela na okraji společnosti kdysi dávno, nebo bys je neslyšela vůbec, protože by se lidé o nich báli mluvit. Tak díky internetu a sociálním médiím se dostaly na povrch. To mě hodně odradilo od nějakého projevování veřejných názorů skrze komentáře, protože sám jsem zažil nepříjemnou konfrontaci na můj normální komentář.“ (Lukáš)

„Je tam hned jed, není tam konstruktivní kritika, lidi jsou hned jedovatí, proto už vše sdílím jenom mezi blízké přátele. Protože je to vždy nekonstruktivní kritika, lidi hned začnou nadávat, používají hned vulgarismy, hned vám nějak ublíží. A to jenom vyjadřujete svůj subjektivní názor. Nechci se ani k psaní komentářů vrátit. Protože to vidím na druhých komentářích. Někdo napíše něco rozumného a demagogové hned útočí, přitom ani jejich komentář nemá často souvislost s tématem, ale přesto útočí na tu osobu jako takovou. Lidé napíší normální názor, a hned je udupán komentáři nenormálních lidí. Jo, zvlášť si vychutnávají ženy. Dovolí si víc.“ (Jana)

U obou aktérek si můžeme povšimnout také genderové hledisko. V případě zkoumaných aktérek vedla negativita sociálních médií k jejich ukončení jedné z podob digitální politické participace. V případě aktérky Denisy si můžeme povšimnout genderového aspektu právě v tom, že má strach z psaní veřejných komentářů, pokud vystupuje v prostředí sociálních médií pod svým vlastním jménem. Taktéž aktérka Jana má osobní zkušenost s psaním veřejných komentářů, od kterých upustila. Aktérka si totiž uvědomuje negativní aspekty sociálních médií, ve kterém je těžší projevovat svůj subjektivní názor. Sama podotýká, že prostředí sociálních médií vystavuje ženy ještě větší kritice než muže.

Obav si můžeme povšimnout i u Veroniky, která od publikace komentářů upustila ještě předtím, než vůbec nějaký komentář napsala. Důvodem byl strach z negativní zpětné vazby od neznámých uživatelů sociálních médií. Tato zjištění odkazují k poznatkům, které zjistily, že právě ženy patří mezi jednu ze skupin, která se ocitá pod nečastější vlnou nenávistných komentářů (Kunst et al., 2021; Wilhelm & Joeckel, 2019).

„Obecně nepíšu komentáře na sítích, říkám si to sama pro sebe, ale nemám potřebu to sdílet na těchto platformách. Ani do té politiky, jelikož nejsem v politice úplně znalá, takže je ještě větší důvod, proč to tam nepíšu, necítím se dostatečně kvalifikovaná.“ (Veronika)

*„Nevím, asi strach, že bych napsala něco, co by vedlo k urážkám, že co to píšu.“
(Veronika)*

Naopak genderové hledisko nehrálo roli u Evy, která komentáře nepíše z toho důvodu, že se jich pod příspěvky nachází vždy velké množství. To odkazuje k zahlcenosti digitálního prostředí. Abychom se v něm dokázali zorientovat, potřebuje k tomu určité zprostředkovatele, bez kterých se v současnosti neobejdeme (van Dijk, 2012).

„Jo, tak to nepíšu, nevidím v tom úplně smysl, vždy jich je tam dost, nechci to zahlcovat.“ (Eva)

Tyto úryvky rozhovorů představují názorné příklady toho, jak bývají narušována občanská práva v digitálním prostředí. Jedná se o narušování demokratického principu svobodného projevu (Papacharissi, 2004). Papacharissi podotýká, že právě nevhodné projevy digitálního jednání, kterých se někteří jedinci dopouštějí vůči jiným jedincům, může mít za následek omezování některých principů demokracie. Opět se tak zpochybňuje habermasovské pojetí veřejné sféry.

Negativní projevy tak určité jedince vedli k upuštění od zveřejňování veřejných komentářů. Na druhou stranu se však objevili aktéři, kteří i přes negativní zkušenosti nepřestali s psaním komentářů. Změna však nastala v počtu publikovaných komentářů.

*„Akorát nějak minulý rok jsem to dost zredukovala, zrušila jsem sledování u dost lidí, já jsem z toho poslední dobou vypadla. Ale hodně věcem jsem zrušila sledování, chtěla jsem si od toho dát pauzu, nezajímalo mě to. Ale jako kdyby jedním okem to stále sleduji. Furt se jako někdy občas k něčemu veřejně vyjádřím. Jen mě už nebaví, jak v tom online světě kolují deep fake, dezinformace, a různé lži, nenávistné projevy a komentáře.“
(Nikola)*

„Nemám dobrý pocit, když ten komentář napíšu, tak mi tam začnou vypisovat lidé, že jsem hlupák nebo něco takového, nevím, proč bych se měl pouštět do nějakých sporů, nemám z toho požitků. Někdy si rád přečtu komentáře, ale nemám rád tu toxicitu, agresivitu lidí, občas si je kouknu, ale málo.“ (Dominik)

„Snažím se tomu poslední dobu vyhýbat, dělá mi to nervy. V žilách mi vře krev. Když se tomu nestráním nebo prostě...Když vidím něco hloupého, tak musím něco napsat. Řekl bych, že veřejné komentáře píšu, ale jen ty, které mají smysl.“ (Petr)

Stejně jako Denisa, Jana, Veronika a Lukáš, tak se i Dominik, Nikola a Petr vyjadřovali o negativních stránkách sociálních médií, které ovlivnily jejich výkon digitální politické participace. Nicméně Petr ani Nikola od zveřejňování komentářů neupustili, jen tuto činnost výrazně zredukovali. Aktéři se tak zmiňovali nejenom o agresivním chování druhých uživatelů, ale také o problému šíření lživých zpráv v digitálním prostředí. Z hlediska dřívější kategorizace se v této problematice propojují aktéři z každé kategorie.

Trochu z jiného důvodu přestal psát komentáře Tomáš, respektive on sám občas publikuje nějaký komentář, ale jedná se o aktivitu, které se věnuje sporadicky. Důvodem je totiž obava z následků, které by mohly nastat po publikaci komentáře.

„Na sítích se už moc nevyjadřuji, jenom když je tam ultra kravina. Já sleduji ty příspěvky, co se tam děje, a baví mě číst ty komentáře. A když tam je hodně kravina, tak ho uvedu na pravou míru. Ale není to pravidelný, jen třeba jednou za půl roku. Naše jméno rodiny je známé, a tak se nechci moc zviditelňovat. Nechci se profilovat jako velký kritik, aby mi to v budoucnu neuškodilo.“ (Tomáš)

Zatím vedly negativní aspekty sociálních médií buď k omezení studované aktivity, nebo k úplnému upuštění od komentování. Rozdílná situace nastala u Jirky, který patří do kategorie intenzivních sdílečů. Jeho od psaní komentářů neodradily ani výhrůžky smrti.

„Moje idea je to, že když lidé tam reagují na mě, já nereaguji na ně, většinou. Ale když někdo vypotí něco, já tomu říkám ‚mentální sprint‘. Pospojuje první s druhým, třetí se čtvrtým, tedy propojí nesouvisející věci, tak už jako potom reaguji na toho člověka.“ (Jirka)

„Někdy jsem dostával feedback vyhrůžky smrti a násilí, tak na to nemá smysl reagovat. To jsem jako by přesel.“ (Jirka)

Docházíme tak k závěru, že negativní zkušenost z prostředí sociálních médií ovlivňuje činnosti digitální politické participace. U obou kategorií aktérů se projevila ve výkonu jejich digitální politické participace právě negativní zkušenost z digitálního prostředí. Jirka (intenzivní sdíleč) jako jediný pokračoval v komentování i přes tyto negativní zkušenosti. Z výše předložených zjištění tak nelze nahlížet na digitální prostředí v habermasovském duchu.

6.3 Motivace

Poslední zkoumaná kategorie se snažila porozumět digitální politické participaci pomocí konceptu motivace. Jak bylo diskutováno v teoretické části, naše chování může být vedené skrze vnitřní a vnější motivaci (Ryan & Deci, 2000a, 2000b; Ekdale et al., 2010; Lilleker & Koc-Michalska, 2017). V souvislosti s digitální politickou participací využívají jedinci sociální média buď za účelem sdílení vlastních politických myšlenek, nebo naopak za účelem dosažení nějakého společenského výsledku (Ekdale et al., 2010; Lilleker & Koc-Michalska, 2017).

U zkoumaných aktérů se projevila jak vnitřní, tak vnější motivace. Například vnitřní motivace vedla Lukáše, Evu a Nikolu (sdíleči) k výkonu činností digitální politické participace. Sociální média se pro ně stala prostředím, kde mohou vyjadřovat svůj názor. Tyto názory však projevují vzájemně odlišným způsobem. Zatímco Lukáš publikuje příspěvky s politicky orientovanými komentáři. Tak naopak Eva používá k vyjádření svého názoru lajky nebo srdíčka. Tyto emotikony představují formu politického názoru. Aktéři projevují politické názory skrze odlišné činnosti digitální politické participace.

„No, asi bych řekl, že spíš se snažím vyjádřit svůj názor, který se tak dostane k jiným lidem než jen k blízkým přátelům, když se třeba bavíme tváří v tvář. Tím, že napíšu prostě nějakou reakci, třeba na něco, na čem se usnesla vláda, například skrze instastories.“
(Lukáš)

„No, když už dám na něco lajky nebo srdíčko, tak tím vyjadřuji svůj souhlas s daným příspěvkem. No, protože často jsou to příspěvky, které řeší nějakou problematiku, třeba společenskou nebo politickou. Takže to je vlastně i můj názor, s tím jako souhlasím. Myslím si to taky.“ **(Eva)**

Nikola (sdíleč) se zapojuje do digitální politické participace podobným způsobem jako Lukáš. Nikola vyjadřuje svůj názor pomocí příběhů na Instagramu, které publikuje v souvislosti s nějakou událostí, které se účastní.

„Ale spíš je to, že když jsem na společenské akci nebo připomínce, například sametové revoluce. Tak zveřejním příběh, že tam jsem. Jako kdyby vyjadřuji tím svůj názor; jakých společenských událostí se účastním, a kde se nacházím, s čím souhlasím.“ (Nikola)

Činnosti digitální politické participace využívají k vyjádření vlastního názoru i Lukáš a Denisa. Svůj názor vyjadřují skrze publikaci vlastních příspěvků na sociální síti, ve kterých vyjadřují svůj postoj k určité problematice. Nicméně oni sami si uvědomují i dopady, které mohou publikované příspěvky mít, což odkazuje k principu vnější motivace.

„Vše, co dělám na sítích, беру jako možnost k vyjádření svého názoru. Asi každý příspěvek, který dá člověk na sociální síti, nějak člověka ovlivní. V podstatě můj příspěvek je asi taky ovlivnil, ale nebyl to účel. Účel bylo vyjádření podpory konkrétním politikům nebo právě svůj názor.“ (Tomáš)

„Když přemýšlím, co jsem tam za ty příspěvky doted' dala. Asi spíš nechci ovlivnit lidi, ale spíš se jedná o moje vyjádření, aby lidi věděli, co si myslím, co cítím, ale že by je to mělo nějak ovlivnit, tak to ne. Skrze příspěvky chci vyjádřit, že mám radost, že někdo byl zvolen, například Pavel. Nebo jsem se tam vyjádřila, když začala válka na Ukrajině. To byla věc, která mě hodně zasáhla. To jsem tam napsala poměrně dlouhý příspěvek. Vyjadřovala jsem smutek, podporu.“ (Denisa)

Propojení vnitřní a vnější motivace si můžeme povšimnout u Jany, Petra a Jirky. Za prvé aktéři využívají sociální média ke sdílení vlastních názorů. Za druhé se snaží vzdělávat a ovlivňovat své sledující v politických otázkách. K tomu účelu využívají příspěvky s vlastními komentáři.

„Píšu i komentáře, abych vyjádřil svůj názor k tomu, co oni veřejně prezentují. A když s tím člověk souhlasí, nemám problém nesouhlasit s představiteli facebookových stránek, které nesdílí mé vidění světa a mé názory, ale mají názory, se kterými se dá souhlasit, já to dělám abych vyjádřil svůj názor na to, co tam oni prezentují.“ (Jirka)

„Nejsem influencer, abych někoho ovlivňoval, ale spíš, abych vyjádřil názor, a když se u toho někdo zastaví a přečte si to, je to super. To už musí být významná věc, když to sdílím a hodím k tomu komentář. To už chci, aby si lidé přečetli tu zprávu. Nechci, aby četli jenom ten můj komentář, ale když si to přečtou, co se tam děje. Aby věděli, co se v krajině děje.“ (Jirka)

„Sdílím, píšu proto, abych probudil uvědomění, že se třeba děje něco špatného, co by se nemělo dít. Snažím se to vzbudit v mých sledujících, i když jich nemám moc. I když si to koukne sto lidí, tak se to počítá, že si to vůbec kouknou. Aspoň je to plamínek, že nejsme s tímhle ok, že se to děje. V těch lidech se snažím probudit a zvýšit uvědomělost, co se děje v té naší zemi.“ (Petr)

U vnější motivace je potřebné i to, aby aktéři získávali zpětnou vazbu na svoje chování ve formě nějakých odměn nebo výsledků. Tyto výsledky jsou nutné pro pokračování v dané aktivitě (Ekdale et al., 2010). Na tomto principu funguje i digitální politická participace Jany a Petra, kteří ve své aktivitě pokračují i díky zpětným vazbám, které jim poskytují jejich sledující.

„Často mi na to lidé reagují, i ty, co jsem se s nimi dlouho nebavil. Tak mi napsali, že dělám super práci. Že jsou alespoň uvědomělejší o té naší politice. Jedna holka mi napsala před pár dny, že díky mým insta-stories ví, co se nejnovějšího stalo v krajině. Že jsem takový zdroj jejich informací. To je moje pointa, proč tam píšu komentáře, protože hodně lidí mi, například z nejbližšího okolí, říká, že nech na to kašlu, že to nemá smysl. A tohle je menší důkaz, že reálně aspoň dva lidé si to přečtou, a mají větší vědomí o tom dění, že co se děje v krajině. Má to vliv na každého, ty komentáře jsou tak nastavené, že se snažím je napsat, tak aby pobavily, a zároveň upozornily. Když vypisuji fakta, tak se nikdo nepozastaví, ale když je tam něco vtipné a chytlavý komentář, ty příspěvky jsou vtipné. Člověka to zaujme. Má i povědomí o tom, co se děje, a zároveň se informuje. Dělá to dokola, stále se nechá informovat touto formou, takže je to skvělé.“ (Petr)

„Když to sdílím pro ty své sledující, tak k tomu dávám komentář. I za účelem, aby si přečetli tu zprávu moji sledující. V průměru pět až dvanáct na tu zprávu reaguje. Převážně skrze emotikony, a pak se najde pár, který i slovně reagují. A tak vidím, že to má smysl.“ (Jana)

Veronika a Dominik využívají emotikony k vyjádření svého názoru na sociálních médiích. Jejich názor vyjadřují skrze srdíčka nebo lajky, což je rozdílný způsob vyjadřování názoru, než jak vyjadřují své názory Petr, Jana a Jirka. Tím důvodem může být fakt, že Veronika a Dominik patří do kategorie sdílečů. Jak jsme si mohli povšimnout v kategorii *Negativní aspekty sociálních médií*, tito jedinci jsou aktivní takovým způsobem, který je nevystavuje nenávistným reakcím ze strany druhých uživatelů. Proto můžeme tvrdit, že se snaží vyjadřovat svůj názor jakousi skrytější formou než Jirka a Petr, který naopak patří do kategorie intenzivních sdílečů. Nicméně sociální média nevyužívají jenom jako nástroj pro vyjádření vlastního názoru, ale také usilují o to, aby jejich digitální aktivita měla dopad i na další uživatele. Například Veronika reaguje na příspěvky pomocí srdíček, čímž za prvé vyjadřuje svůj souhlas s daným příspěvkem, za druhé si uvědomuje i to, že čím více bude reakcí na daném příspěvku, tím více se bude daný příspěvek ukazovat. U Dominika je to opět potřeba projevení vlastního názoru. Dominik si však uvědomuje i negativní stránky sociálních médií, které ho vedou ke skrytější formě politické podpory.

„Podpora, souhlas, a když je to příspěvek, se kterým souhlasím, tak tam chci dát srdíčko, aby se jich tam shromáždilo více, protože si toho pak všimne více lidí. Aby to mělo větší ohlas.“ (Veronika)

„Dávám lajk na příspěvky, kde se nějaký politik vyjádří k nějakému tématu, které je polarizující, například podpora Ukrajiny. Snažím se, aby tyto příspěvky, co vyjadřují podporu, aby měly i větší výtlak, tak je takhle podpořím. Srdíčka dávám, když se někdo postaví za nějaké téma, za které dostane velký hate od lidí na internetu, co tam vypisují, aby politici zemřeli. Tak se je snažím podpořit takto. A je vidět, že oni jsou za to rádi.“ (Dominik)

Ve výsledku tak můžeme rozlišit mezi třemi kategoriemi. Do první kategorie patří aktéři, kteří provozují digitální politickou participaci za účelem vyjádření vlastního názoru. Mezi tyto aktéry řadíme Evu, Lukáše a Nikolu, kteří jsou vnitřně motivováni k digitální participaci. Druhou kategorií tvoří Tomáš a Denisa, kteří jsou vnitřně motivováni k výkonu digitální participace, ale při tom si uvědomují i dopad publikovaných příspěvků. Třetí kategorií tvoří aktéři, u kterých se do výkonu digitální politické participace promítá jak vnitřní, tak vnější

motivace. Petr, Jana a Jirka sdílejí příspěvky s vlastními politickými názory, a zároveň se snaží skrze tyto příspěvky ovlivnit své sledující. Z toho důvodu vytvářejí aktéři vlastní digitální obsah. Jiným způsobem se zapojují do digitální participace další dva aktéři. Dominik a Veronika přidávají reakce na politické příspěvky za účelem vyjádření vlastního názoru a také za účelem zvýšení povědomí o daném příspěvku nebo k politické podpoře.

7 Diskuse

Diplomová práce usilovala o prozkoumání nových podob politické participace, které se rozšiřují v souvislosti s rozvojem nových komunikačních a informačních technologií. Práce se snažila porozumět tomu, jak lze využít sociální média k výkonu politické participace.

Na základě provedeného výzkumu byly získané odpovědi na výzkumné otázky, které zní „Jakým způsobem lze využít sociální média jako prostředek politické participace v České republice?“, „Jaké formy digitálního politického aktivismu vykonávají aktéři prostřednictvím sociálních medií?“, „Jak se do výkonu digitálního politického aktivismu promítá negativní zkušenost se sociálními médii?“, „Co aktéry motivuje k digitálnímu politickému aktivismu na sociálních médiích? V čem je pro ně digitální politický aktivismus provozovaný prostřednictvím sociálních medií výhodnější?“, „Jak přistupují aktéři k rozlišování politické participace na digitální a tradiční?“.

Odpovědi na výzkumné otázky byly získané pomocí kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory se uskutečnily s deseti aktéry, kteří se věnují digitální politické participaci.

Pro samotné aktéry představují sociální média místo, kde mohou rozvíjet své občanské dovednosti. Z rozhovorů tak vzešlo, že v prostředí sociálních medií vykonávají aktéři různé činnosti, které se definují jako projevy politické participace. Mezi zkoumanými politickými aktivitami se objevilo sledování politických a informačních profilů, vkládání reakcí na politické příspěvky, sdílení politicky orientovaných příspěvků nebo osobní komunikace s veřejně činnou osobou skrze sociální síť. Na základě zjištění byli aktéři rozlišeni do dvou kategorií. První kategorii tvořili aktéři, kteří se věnují digitální politické participaci v prostředí sociálních medií, ale jejich politická participace nenabírá takových rozměrů jako v případě aktérů z druhé kategorie. Ti se totiž věnují určitým činnostem digitální politické participace na denním principu. Přesněji řečeno se u nich projevila vysoká angažovanost právě v digitálně náročnějších aktivitách, kam se řadí sdílení. Tito aktéři se nevěnují pouhému přesdílení, ale tyto příspěvky sami vytvářejí za účelem ovlivnění svých sledujících.

Sociální média však zastávají důležitou roli informačního kanálu, který aktéři využívají pro svoji participaci v off-line i v digitálním prostředí. Sociální média tak sehrávají důležitou roli i při výkonu off-line politické participace. Skrze sociální média se k aktérům dostávají podstatné informace o konání politicky orientovaných událostí.

Určití aktéři pohlíželi na digitální politickou participaci jako na důležitou součást jejich občanského života. Samotné digitální politické participaci přikládají velkou váhu. Nicméně tento postoj nebyl totožný u všech aktérů. Přesněji se lišil u třech aktérů, kteří se věnují některým digitálním činnostem politické participaci, ale za důležitější považují aktivity tradiční politické participace.

Digitální politická participace je pro aktéry výhodná právě v tom, že se ji mohou věnovat tehdy, když sami chtějí. Tato participace se totiž neomezuje pouze na období konání voleb. Zároveň se stávají sociální média místem, kde aktéři projevují své politické názory, které se dostanou k širšímu publiku sledujících.

Negativita digitálního prostředí byla zmiňována v souvislosti s digitálními aktivitami, které jsou viditelné i cizím uživatelům sociálních médií. V této souvislosti se zkoumala negativita a veřejné psaní komentářů. Aktéři měli buď přímou zkušenost s negativní konfrontací, která je odradila od pokračování v psaní veřejných komentářů, nebo je odradila od veřejného projevování názoru zkušenost druhých uživatelů. Proto se nedá o prostředí sociálních médií hovořit v habermasovském pojetí, neboť někteří jedinci jsou ze vzájemné diskuse vytlačeni. Zde se také projevil u třech aktérek genderový aspekt. Aktérky tak zmiňovaly negativní zkušenost v souvislosti s projevením veřejného názoru, která je vedla k upuštění nebo k nezapočetí dané aktivity. Nicméně o negativních zkušenostech se zmiňovali i další aktéři. V tomto případě došlo buď k upuštění od této aktivity, nebo naopak v pokračování v této činnosti ale v omezenější podobě. Pouze u jednoho aktéra neměla negativní zkušenost dopad na jeho výkon digitální politické aktivity.

Poslední kategorie se zaměřila na motivaci, která aktéry podporuje v jejich výkonu digitální politické participace. Pro některé aktéry se stala digitální participace prostředkem k vyjádření vlastních politických názorů. Digitální participace se odvíjela od jejich vnitřní motivace. Nicméně u některých aktérů byla tato vnitřní motivace doplněna i o vnější motivaci. Ta odkazuje k jejich snaze politicky ovlivnit druhé jedince. Toto ovlivnění nabývá dvou podob. Buď se jedná o viditelnější formu ovlivňování skrze sdílení, nebo o skrytější formu skrze lajky.

Závěr

Tato diplomová práce se věnovala tématu digitální politické participace v prostředí sociálních médií. Cílem práce bylo prozkoumat digitální politické aktivity, které aktéři vykonávají v prostředí sociálních médií, jejich motivaci, která je vede při výkonu digitální politické participace, a negativní aspekty sociálních médií, které se projevily ve výkonu digitální politické participace. Digitální politická participace se zkoumala ve spojení s tradiční podobou participace.

Z tohoto důvodu se teoretická část zaměřila na politickou participaci ve svém vývoji. Právě změny, které ve společnosti nastaly, vedly ke vzniku nových podob politické participace. Teoretická práce se blíže zaměřila na digitální média, v jejichž prostředí se digitální politická participace odehrává. V souvislosti s digitálními médii se rozebrala i samotná digitální politická participace. V teoretické části se zkoumal koncept motivace a negativních aspektů sociálních médií.

K zodpovězení výzkumných otázek byla získána data pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Na základě analýzy dat vznikly tři kategorie, ve kterých byla zkoumána digitální politická participace v návaznosti na výzkumné otázky. První kategorie byla věnována projevům digitální politické participace i v souvislosti s off-line politickou participací. Další kategorie se naopak zaměřila na negativní zkušenosti z prostředí sociálních médií, které se promítly do výkonu digitální politické participace. V závěru se analýza zaměřila na motivaci, která vedla aktéry v jejich výkonu digitální politické participace.

Z dat tak vzešlo, že aktéři vykonávali činnosti digitální politické participace právě v prostředí Instagramu a Facebooku. Respektive v souvislosti se sociálními médii byl pozorován určitý rozdíl, protože někteří aktéři byli aktivní pomocí Instagramu i Facebooku, jiní zase vykonávali digitální participaci pouze na jednom z těchto médií. Důvody těchto rozdílů se nacházely ve funkcích a účelu sociálních médií. V prostředí sociálních médií se aktéři věnovali jak digitálně náročnějším politickým činnostem, tak i méně náročným politickým aktivitám. Tyto digitální aktivity propojovali aktéři i s výkonem tradiční politické participace. Digitální politická participace představovala rozšíření jejich politické participace do prostředí sociálních médií. Sociální média se tak staly prostředím, ze kterého aktéři čerpali informace pro výkon jak digitální, tak i tradiční formy politické participace. Do výkonu digitální politické participace se promítlo i hledisko negativních aspektů sociálních médií, které vedly k ovlivnění jedné formy digitální politické aktivity. Jednalo se o projevování veřejného názoru pomocí veřejných

komentářů, což bylo důvodem k zpochybnění sociálních médií jako veřejné sféry v habermasovském pojetí. Sociální média využívali aktéři jako místo, kde mohou projevit vlastní politické názory, a zároveň jako prostředek k ovlivnění druhých uživatelů.

Práce tak rozšířila dosavadní poznatky o digitální politické participaci skrze rozhovory se samotnými aktéry. Práce také zjistila, že se digitální participace může odehrávat skrze různá sociální média. Zároveň se ve výzkumu projevy i negativní stránky sociálních médií, které ovlivnily výkon určité činnosti digitální participace.

Ve studii se také projevy určité limity. První limit se týká samotných aktérů výzkumu. Do výzkumu byly rekrutovány aktéři mladší věkové skupiny, kteří digitálně participují v prostředí Facebooku a Instagramu. V této souvislosti by se mohla budoucí studie zaměřit i na další věkové skupiny. Například by se mohl výzkum soustředit na starší generaci a její digitální aktivity. Dalším limitem byla sociální média, v jejichž prostředí vykonávají aktéři činnost digitální politické participace. K rozhovoru byli aktéři účelově vybráni z Instagramu a Facebooku, což se odrazilo v jejich výkonu digitální politické participace, která se odehrávala v prostředí těchto sociálních sítí.

Budoucí výzkum by se také mohl zaměřit na to, jak je rozšířená digitální participace napříč věkovými kategoriemi. Případně i na to, jestli aktéři nahlíží, respektive vnímají digitální politickou participaci coby projev politické participace. V mnou provedeném výzkumu mě překvapilo, že si aktéři nebyli vědomi toho, že se na digitální politickou participaci nahlíží jako na projev politické participace.

Seznam literatury

- Aghaei, S., Nematbakhsh, M. A., & Farsani, H. K. (2012). Evolution of the world wide web: From WEB 1.0 TO WEB 4.0. *International Journal of Web & Semantic Technology*, 3(1), 1-10. DOI : 10.5121/ijwest.2012.3101
- Algozaibi, A. A., Albahli, S., & Melton, A. (2015). *World Wide Web: A survey of its development and possible future trends*. The 16th International Conference on Internet Computing and Big Data, Las Vegas, Nevada USA.
- Bakker, T. P., & de Vreese, C. H. (2011). Good news for the future? Young people, Internet use, and political participation. *Communication Research*, 38(4), 451-470. <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1177/0093650210381738>
- Balan, V., & Dumitrica, D. (2022). Technologies of last resort: The discursive construction of digital activism in Wired and Time magazine, 2010–2021. *New media & society*, 0(0), 1-20. DOI: 10.1177/14614448221135886 journals.sagepub.com/home/nms
- Barnes, S. H., & Kaase, M. (1979). Introduction. In S.H. Barnes, M. Kaase, K. R. Allerbeck, F. Heunks, R. Inglehart, M. K. Jennings, ... L. Rosenmayr (Eds.), *Political action: Mass participation in five western democracies* (p. 11-26). Sage Publications.
- Beck, U. (1994). The reinvention of politics: Towards a theory of reflexive modernization. In U. Beck, A. Giddens, & S. Lash (Eds.), *Reflexive modernization: Politics, tradition and aesthetics in the modern social order* (p. 1-55). Stanford University Press.
- Beck, U. (2008). World at risk: the new task of critical theory. *Development and society*, 37(1), 1-21. <https://www.jstor.org/stable/deveandsoci.37.1.1>
- Beck-Gernsheim, E. (2012). From rights and obligations to contested rights and obligations: Individualization, globalization, and family law. *Theoretical Inquiries in Law*, 13(1), 1-14.
- Bennett, W. L. (2005). Social Movements beyond Borders: Understanding Two Eras of Transnational Activism. In D. d. Porta, & S. Tarrow (Eds.), *Transnational Protest and Global Activism* (p. 203-226). Rowman & Littlefield publishers.
- Bennett, W.L. (2008). Changing Citizenship in the Digital Age. In W. L. Bennett (Ed.), *Civic Life Online: Learning How Digital Media Can Engage Youth* (p. 1-24). The MIT Press.

- Berners-Lee, T., Cailliau, R., Groff, J.-F., & Pollermann, B. (1992). World-Wide Web: The Information Universe. *Internet Research*, 2(1), 52-58. <https://doi.org/10.1108/eb047254>
- Bimber, B., & Copeland, L. (2013). Digital Media and Traditional Political Participation Over Time in the U.S. *Journal of Information Technology & Politics*, 10(2), 125-137. <https://doi.org/10.1080/19331681.2013.769925>
- Blais, A., & Rubenson, D. (2013). The Source of Turnout Decline: New Values or New Contexts? *Comparative political studies*, 46(1), 95-117. <https://doi.org/10.1177/0010414012453032>
- Bond, R. M., Fariss, C. J., Jones, J. J., Kramer, A. D. I., Marlow, C., Settle, J. E., & Fowler, J. H. (2012). A 61-million-person experiment in social influence and political mobilization. *Nature*, 489, 295-298. <https://doi.org/10.1038/nature11421>
- Bosi, L., Lavizzari, A., & Portos, M. (2022). The impact of intolerance on young people's online political participation. *Politics*, 42(1), 95-127. <https://doi.org/10.1177/02633957211014453>
- Boulianne, S. (2015). Social media use and participation: a meta-analysis of current research. *Information, Communication & Society*, 18(5), 524-538. <http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2015.1008542>
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2008). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>
- Buckels, E. E., Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2013). Behavioral Confirmation of Everyday Sadism. *Psychological Science*, 24(11), 2201-2209. <https://doi.org/10.1177/0956797613490749>
- Buckels, E. E., Trapnell, P. D., & Paulhus, D. L. (2014). Trolls just want to have fun. *Personality and individual differences*, 67, 97-102. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.016>
- Calder, B. J., & Staw, B. M. (1975). Self-perception of intrinsic and extrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(4), 599-605. <https://doi.org/10.1037/h0077100>
- Castells, M. (2002). *The Internet Galaxy: Reflections on the Internet, Business, and Society*. Oxford University Press.

- Castells, M. (2004). Informationalism, Networks, and the Network Society: A Theoretical Blueprint. In M. Castells (Ed.), *The Network Society: A Cross-Cultural Perspective* (p. 3-45). Edward Elgar Publishing.
- Castells, M. (2011). "A Network Theory of Power". *International Journal of Communication*, 5, 773-787.
- Císař, O. (2004). Mezi Prahou a Brusel: nevládní organizace, sociální hnutí a zájmové skupiny na cestě do Brusela. *Sociální studia*, 1(1), 109-120. <https://doi.org/10.5817/SOC2004-1-109>
- Císař, O. (2005). Na cestě ke společnosti světoobčanů? Nevládní organizace, sociální hnutí a "noví" aktivisté vně státních hranic. *Sociální studia*, 2(1), 87-109. <https://doi.org/10.5817/SOC2005-1-87>
- Císař, O., Linek, L., & Vráblíková, K. (2017). Úvod. In L. Linek, O. Císař, I. Petrúšek, & K. Vráblíková (Eds.), *Občanství a politická participace v České republice* (p. 8-22). Sociologické nakladatelství SLON.
- Dahlgren, P. (2005) The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation. *Political Communication*, 22(2), 147-162, DOI: 10.1080/10584600590933160
- de Vreese, C. H. (2007). Digital Renaissance: Young Consumer and Citizen? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 611(1), 207-216. <https://doi.org/10.1177/0002716206298521>
- della Porta, D., & Diani, M. (2006). *Social Movements: An Introduction* (2nd ed.). Blackwell Publishing.
- Delli Carpini, M. X., & Keeter, S. (2003). The internet and an informed citizenry. In D. Anderson & M. Cornfield (Eds.), *The Civic Web: Online Politics and Democratic Values* (p. 129-153). Rowman & Littlefield Publishers. http://repository.upenn.edu/asc_papers/2
- Ekdale, B., Namkoong, K., Fung, T. K. F., & Perlmutter, D. D. (2010). Why blog? (then and now): exploring the motivations for blogging by popular American political bloggers. *New Media & Society*, 12(2), 217-234. <https://doi.org/10.1177/1461444809341440>
- Ellison, N. B., Lampe, C., & Steinfield, C. (2009). Feature social network sites and society: current trends and future possibilities. *Interactions*, 16(1), 6-9. Doi: 10.1145/1456202.1456204

- Emmer, M., Wolling, J., & Vowe, G. (2012). Changing political communication in Germany: Findings from a longitudinal study on the influence of the internet on political information, discussion and the participation of citizens. *Communications- The European Journal of Communication Research*, 37(3), 233-252.
- Frič, P., & Potůček, M. (2004). Model vývoje české společnosti a její modernizace v globálním kontextu. *Sociologický časopis*, 40(4), 415-431. DOI: 10.13060/00380288.2004.40.4.02
- Frič, P., & Vávra, M. (2012). *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Agnes.
- Fuchs, C. (2012). The Political Economy of Privacy on Facebook. *Television & New Media*, 13(2), 139-159. <https://doi.org/10.1177/1527476411415699>
- Garrity, E. J., O'Donnell, J. B., Kim, Y. J., & Sanders, G. L. (2007). An Extrinsic and Intrinsic Motivation-Based Model for Measuring Consumer Shopping Oriented Web Site Success. *Journal of Electronic Commerce in Organizations*, 5(4), 18-38. <https://doi.org/10.4018/jeco.2007100102>
- Gibson, R., & Cantijoch, M. (2013). „Conceptualizing and Measuring Participation in the Age of the Internet: Is Online Political Engagement Really Different to Offline?“ *The Journal of Politics*, 75(3), 701-716. <https://doi.org/10.1017/s0022381613000431>
- Giddens, A. (2023). *Důsledky Modernity*. Karolinum Press.
- Gil de Zúñiga, H., Jung, N., & Valenzuela, S. (2012). Social Media Use for News and Individuals' Social Capital, Civic Engagement and Political Participation. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(3), 319-336. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2012.01574.x>
- Gil de Zúñiga, H., Molyneux, L., & Zheng, P. (2014). Social Media, Political Expression, and Political Participation: Panel Analysis of Lagged and Concurrent Relationships. *Journal of Communication*, 64(4), 612-634. <https://doi.org/10.1111/jcom.12103>
- Grasso, M. T. (2016). *Generations, Political Participation and Social Change in Western Europe*. Routledge.
- Habermas, J. (2000). *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Filosofia

- Habermas, J. (2006). Political communication in media society: Does democracy still enjoy an epistemic dimension? The impact of normative theory on empirical research. *Communication theory*, 16(4), 411-426. doi:10.1111/j.1468-2885.2006.00280.x
- Hamilton, L. H. (2009). *Strengthening Congress*. Indiana University Press.
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (4. vydání). Portál.
- Heřmanský, M. (2019). Analýza a interpretace dat v kvalitativním výzkumu. In H. Novotná, O. Špaček, & M. Šťovíčková Jantulová (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (p. 415-443). Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
- Hofmann, S., & Pappas, I. O. (2021, 7. september). *Understanding Civic Engagement on Social Media Based on Users' Motivation to Contribute*. 13th International Conference on Electronic Participation, Granada, Spain. https://doi.org/10.1007/978-3-030-82824-0_3
- Holt, K., Shehata, A., Strömbäck, J., & Ljungberg, E. (2013). Age and the effects of news media attention and social media use on political interest and participation: Do social media function as leveller? *European journal of communication*, 28(1), 19-34. <https://doi.org/10.1177/0267323112465369>
- Hwang, H., & Kim, K.-O. (2015). Social media as a tool for social movements: The effect of social media use and social capital on intention to participate in social movements. *International Journal of Consumer Studies*, 39(5), 478-488. doi: 10.1111/ijcs.12221
- Chen, G. M., & Starosta, W. J. (2000). Communication and Global Society: An Introduction. In G.-M. Chen, G. & W. J. Starosta, (Eds.), *Communication and global society* (p. 1-16). P. Lang.
- Chen, G.-M. (2012). „The Impact of New Media on Intercultural Communication in Global Context.“ *China Media Research*, 8(2), 1-10.
- Christensen, H. S. (2011). „Political activities on the Internet: Slacktivism or political participation by other means?“ *First Monday*, 16(2). <https://doi.org/10.5210/fm.v16i2.3336>
- Christensen, H. S. (2012). Simply slacktivism? Internet participation in Finland. *EJournal of eDemocracy and open government*, 4(1), 1-23. <https://doi.org/10.29379/jedem.v4i1.93>

- Christensen, H. S., & Bengtsson, Å. (2011). THE POLITICAL COMPETENCE OF INTERNET PARTICIPANTS: Evidence from Finland. *Information, Communication & Society*, 14(6), 896-916. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2011.566931>
- Inglehart, R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton University Press.
- Jacksi, K., & Abass, S. M. (2019). Development history of the world wide web. *International Journal Scientific & Technology Research*, 8(9), 75-79.
- Jiráková, J., & Köppliová, B. (2009). *Masová média*. Portál.
- Junco, R. (2013). Inequalities in Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2328-2336. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2013.05.005>
- Kaase, M., & Marsh, A. (1979). Political action: A Theoretical Perspective. In S.H. Barnes, M. Kaase, K. R. Allerbeck, F. Heunks, R. Inglehart, M. K. Jennings, ... L. Rosenmayr (Eds.), *Political action: Mass participation in five western democracies* (p. 27-56). Sage Publications.
- Kamel Boulos, M. N., & Wheeler, S. (2007). The emerging Web 2.0 social software: an enabling suite of sociable technologies in health and health care education. *Health Information & Libraries Journal*, 24(1), 2-23. <https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2007.00701.x>
- Keating, A., & Melis, G. (2017). Social media and youth political engagement: Preaching to the converted or providing a new voice for youth? *The British Journal of Politics & International Relations*, 19(4), 877-894. <https://doi.org/10.1177/1369148117718461>
- Keller, J. (2007). *Teorie modernizace*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Kim, W., Jeong, O.-R., & Lee, S. -W. (2010). On social Web sites. *Information systems*, 35(2), 215-236. <https://doi.org/10.1016/j.is.2009.08.003>
- Kim, Y., Russo, S., & Amnå, E. (2017). The longitudinal relation between online and offline political participation among youth at two different developmental stages. *New Media & Society*, 19(6), 899-917. <https://doi.org/10.1177/1461444815624181>
- Knoll, J., Matthes, J., & Heiss, R. (2020). The social media political participation model: A goal systems theory perspective. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 26(1), 135-156. <https://doi.org/10.1177/1354856517750366>
- Kozel, R., Mynářová, L., & Svobodová, H. (2011). *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Grada.

- Krueger, B. S. (2002). Assessing the Potential of Internet Political Participation in the United States: A Resource Approach. *American Politics Research*, 30(5), 476-498. <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1177/1532673X02030005002>
- Kunst, M., Porten-Che  , P., Emmer, M., & Eilders, C. (2021). Do "Good Citizens" fight hate speech online? Effects of solidarity citizenship norms on user responses to hate comments. *Journal of Information Technology & Politics*, 18(3), 258-273. <https://doi.org/10.1080/19331681.2020.1871149>
- Kwon, K. H., Shao, C., & Nah, S. (2021). Localized social media and civic life: Motivations, trust, and civic participation in local community contexts. *Journal of Information Technology & Politics*, 18(1), 55-69. <https://doi.org/10.1080/19331681.2020.1805086>
- Lane, D. S., Kim, D. H., Lee, S. S., Weeks, B. E., & Kwak, N. (2017). From online disagreement to offline action: How diverse motivations for using social media can increase political information sharing and catalyze offline political participation. *Social Media+ Society*, 3(3), 1-14. <https://doi.org/10.1177/2056305117716274>
- Lapidot-Lefler, N., & Barak, A. (2012). Effects of anonymity, invisibility, and lack of eye-contact on toxic online disinhibition. *Computers in Human Behavior*, 28(2), 434-443. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2011.10.014>
- Lawrence, R. G., Radcliffe, D., & Schmidt, T. R. (2018). Practicing engagement: Participatory journalism in the Web 2.0 era. *Journalism Practice*, 12(10), 1220-1240. <https://doi.org/10.1080/17512786.2017.1391712>
- Lee, C. S., & Ma, L. (2012). News sharing in social media: The effect of gratifications and prior experience. *Computers in human behavior*, 28(2), 331-339. doi:10.1016/j.chb.2011.10.002
- Lilleker, D. G., & Koc-Michalska, K. (2017). What Drives Political Participation? Motivations and Mobilization in a Digital Age. *Political communication*, 34(1), 21-43. <https://doi.org/10.1080/10584609.2016.1225235>
- Lin, K.-Y., & Lu, H.-P. (2011). Why people use social networking sites: An empirical study integrating network externalities and motivation theory. *Computers in Human Behavior*, 27(3), 1152-1161. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.12.009>
- Linaa Jensen, J. (2011). Citizenship in the Digital Age: The Case of Denmark. *Policy & Internet*, 3(3), 1-22. DOI: 10.2202/1944-2866.1106

- Liu, Y., & Ying, X. (2010). A Review of social network sites: Definition, experience and applications. *Scientific Research*, 749-752. <https://file.scirp.org/pdf/18-2.1.31.pdf>
- Lupač, P. (2018). *Beyond the Digital Divide: Contextualizing the Information Society*. Emerald Publishing Limited.
- Lutz, C., & Hoffmann, C. P. (2017). The dark side of online participation: exploring non-, passive and negative participation. *Information, Communication & Society*, 20(6), 876-897. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1293129>
- Macek, J. (2015). *Média v pohybu: K proměně současných českých publik*. Masarykova univerzita.
- Manovich, L. (2002). Principy nových médií. *Teorie vědy*, 11(24), 2, 55-76.
- McLuhan, M. (1962). *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man*. University of Toronto Press.
- McLuhan, M. (2000). *Člověk, média a elektronická kultura*. Jota.
- Milošević-Dorđević, J. S., & Žeželj, I. L. (2017). „Civic activism online: Making young people dormant or more active in real life?“ *Computers in Human Behavior*, 70, 113-118. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.070>
- Nam, T. (2012). Dual effects of the internet on political activism: Reinforcing and mobilizing. *Government Information Quarterly*, 29, S90-S97. doi:10.1016/j.giq.2011.08.010
- Norris, P. (2001). *Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge University Press.
- Novotná, H. (2019a). Kvalitativní strategie výzkumu. In H. Novotná, O. Špaček, & M. Šťovíčková Jantulová (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (p. 257-287). Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
- Novotná, H. (2019b). Výběr vzorku a prostředí výzkumu. In H. Novotná, O. Špaček, & M. Šťovíčková Jantulová (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (p. 289-314). Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
- Papacharissi, Z. (2002). The virtual sphere: The internet as a public sphere. *New Media & Society*, 4(1), 9-27. DOI: 10.1177/14614440222226244

- Papacharissi, Z. (2004). Democracy online: civility, politeness, and the democratic potential of online political discussion groups. *New Media & Society*, 6(2), 259-283. <https://doi.org/10.1177/1461444804041444>
- Pieterse, J. N. (1996). Globalisation and Culture: Three Paradigms. *Economic and Political Weekly*, 31(23), 1389-1393. <https://www.jstor.org/stable/4404234>
- Puig-i-Abril, E., & Rojas, H. (2007). Internet use as an antecedent of expressive political participation among early Internet adopters in Colombia. *International Journal of Internet Science*, 2(1), 28-44.
- Putnam, R. D., 2001. *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. Touchstone Book.
- Putnam, R. D., 1995. Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *The Journal of Democracy*, 6(1), s. 65-78. doi:10.1353/jod.1995.0002.
- Quandt, T. (2018). Dark Participation. *Media and Communication*, 6(4), 36-48. <https://doi.org/10.17645/mac.v6i4.1519>
- Quandt, T., Klapproth, J., & Frischlich, L. (2022). Dark social media participation and well-being. *Current Opinion in Psychology*, 45, (101284), 1-5. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.11.004>
- Rohani, V. A., & Hock, O. S. (2010). On social network web sites: definition, features, architectures and analysis tools. *Journal of Advances in Computer Research*, 2, 41-53.
- Rojas, H., & Puig-i-Abril, E. (2009). Mobilizers mobilized: Information, expression, mobilization and participation in the digital age. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14(4), 902-927. doi:10.1111/j.1083-6101.2009.01475.x
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000a). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25 (1), 54-67. <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000b). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *The American psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. The Guilford Press.

- Salehan, M., Kim, D., & Kim, C. (2017). Use of Online Social Networking Services from a Theoretical Perspective of the Motivation-Participation-Performance Framework. *Journal of the Association for Information Systems*, 18(2), 141-172. <https://doi.org/10.17705/1jais.00449>
- Seely, N. (2018). Virtual Vitriol: A Comparative Analysis of Incivility Within Political News Discussion Forums. *Electronic News*, 12(1), 42-61. <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1177/1931243117739060>
- Shah, D. N. (2009). *A Complete Guide To Internet And Web Programming*. Dreamtech Press.
- Shepherd, T., Harvey, A., Jordan, T., Srauy, S., & Miltner, K. (2015). Histories of Hating. *Social Media + Society*, 1(2), 1-10. <https://doi.org/10.1177/2056305115603997>
- Schudson, M. (1998). *The good citizen: a history of American civic life*. Harvard University Press.
- Sørensen, M. P. (2016). Political conversations on Facebook – the participation of politicians and citizens. *Media, Culture & Society*, 38(5), 664-685. <https://doi.org/10.1177/0163443715620924>
- Suler, J. (2004). The Online Disinhibition Effect. *CyberPsychology & Behavior*, 7(3), 321-326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
- Špaček, O. (2019). Společenské vědy a empirický výzkum. In H. Novotná, O. Špaček, & M. Šťovíčková Jantulová (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (p. 15-33). Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
- Štětka, V., & Mazák, J. (2014). Whither slacktivism? Political engagement and social media use in the 2013 Czech Parliamentary elections. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8(3), article 7. <https://doi.org/10.5817/CP2014-3-7>
- Švelch, J., & Vochocová, L. (2015). Sociální média jako nová výzva pro výzkum politické participace. *Sociologický časopis*, 51(1), 65-88. <https://doi.org/10.13060/00380288.2015.51.1.154>
- Teorell, J., Torcal, M., & Montero, J. R. (2007). Political participation: Mapping the terrain. In J. W. van Deth, J. R. Montero, & A. Westholm (Eds.), *Citizenship and involvement in European democracies: A comparative analysis* (p. 334-357). Routledge.
- Theocharis, Y. (2015). The Conceptualization of Digitally Networked Participation. *Social Media + Society*, 1(2), 1-14. <https://doi.org/10.1177/2056305115610140>

- Theocharis, Y., & Lowe, W. (2016). Does Facebook increase political participation? Evidence from a field experiment. *Information, Communication & Society, 19*(10), 1465-1486. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1119871>
- Theocharis, Y., & van Deth. J. W. (2018). *Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement*. Routledge.
- Thompson, J. B. (2004). *Média a modernita: sociální teorie médií*. Karolinum
- Urban, L. (2011). Společnost, média a masová komunikace. In L. Urban, J. Dubský, J., & K. Murdza (Eds.), *Masová komunikace a veřejné mínění* (p. 15-34). Grada.
- van Deth, J. W. (2001, 6.-11. duben). *Studying political participation: Towards a theory of everything?* Joint Sessions of Workshops of the European Consortium for Political Research, Grenoble, France.
- van Deth, J. W. (2012). New modes of participation and norms of citizenship. In J. W. van Deth, & W. A. Maloney (Eds.), *New Participatory Dimensions in Civil Society: Professionalization and Individualized Collective Action* (p. 115-138). Routledge.
- van Deth, J. W. (2014). A conceptual map of political participation. *Acta Politica, 49*(3), 349-367. <https://doi.org/10.1057/ap.2014.6>
- van Dijk, J. (2012). *The network society* (3rd ed.). Sage.
- Verba, S., Nie, N. H., & Kim, J. O. (1978). *Participation and political equality: A seven-nation comparison*. The University of Chicago Press.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Harvard University Press.
- Vissers, S., Hooghe, M., Stolle, D., & Mahéo, V.-A. (2012). The Impact of Mobilization Media on Off-Line and Online Participation: Are Mobilization Effects Medium-Specific? *Social Science Computer Review, 30*(2), 152-169. <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1177/0894439310396485>
- Vitak, J., Zube, P., Smock, A., Carr, C. T., Ellison, N., & Lampe, C. (2011). It's Complicated: Facebook Users' Political Participation in the 2008 Election. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking, 14*(3), 107-114. <https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0226>

- Vochočová, L., Mazák, J., & Štětka, V. (2016). „Nic pro holky? Genderové nerovnosti v politické participaci na sociálních sítích.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 17(2): 64–75. <https://doi.org/10.13060/12130028.2016.17.2.283>
- Vráblíková, K. (2008). „Politická participace – koncepty a teorie.“ *Politologický časopis*, 15(4), 366-387.
- Vráblíková, K. (2017). Jak se účastníme na politice? In L. Linek, O. Císař, I. Petrušek, & K. Vráblíková (Eds.), *Občanství a politická participace v České republice* (p. 124-142). Sociologické nakladatelství SLON.
- Wang, S.-I. (2007). Political Use of the Internet, Political Attitudes and Political Participation. *Asian Journal of Communication*, 17(4), 381-395. <https://doi.org/10.1080/01292980701636993>
- Webster, F. (2014). *Theories of the Information Society* (4th ed.). Routledge.
- Wellman, B., Quan Haase, A., Witte, J., & Hampton, K. (2001). Does the Internet Increase, Decrease, or Supplement Social Capital?: Social Networks, Participation, and Community Commitment. *The American Behavioral Scientist*, 45(3), 436-455. <https://doi.org/10.1177/00027640121957286>
- Wilhelm, C., & Joeckel, S. (2019). Gendered Morality and Backlash Effects in Online Discussions: An Experimental Study on How Users Respond to Hate Speech Comments Against Women and Sexual Minorities. *Sex Roles*, 80(7-8), 381-392. <https://doi.org/10.1007/s11199-018-0941-5>
- Zandlová, M. (2019). Rozhovor. In H. Novotná, O. Špaček, & M. Šťovičková Jantulová (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (p. 317-352). Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
- Zandlová, M., & Šťovičková Jantulová, M. (2019). Etika výzkumu. In H. Novotná, O. Špaček, & M. Šťovičková Jantulová (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (p. 57-90). Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
- Zuckerman, E. (2014). New Media, New Civics? *Policy & Internet*, 6(2), 151-168. <https://doi.org/10.1002/1944-2866.POI360>

Přílohy

Seznam tabulek

Tabulka 1: popis aktérů a kategorií, které souvisí s výkonem digitální politické participace.